Štev. 266 Poštnina plačana v gotovini (Conto corrente con la posta) V Trstu, v torek 15. novembra 1921 Posamezna številka 20 stotink Letnik XLVI

EDINOST

Izhaja — izvzemši ponedeljek — vsak dan zjutraj. — Uredništvo: ulica sv. Frančiška Asiškega štev. 20, I. nadstropje. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo, rokopisi se ne vračajo. — Izdajatelj in odgovorni urednik Štefan Godina. — Lastnik tiskarna Edinost. — Tisk tiskarne Edinost. — Naročnina znaša na mesec L 7.—, pol leta L 32.— in celo leto L 60.—. — Telefon uredništva in uprave štev. 11-57.

Posamezne številke v Trstu in okolici po 20 stotink. — Oglasi se računajo v širokosti ene kolone (72 mm). — Oglasi trgovcev in obrtnikov mm po 40 stot., osmrtnice, zahvale, poslanice in vabila po L 1.—, oglasi denarnih zavodov mm po L 2. — Mali oglasi po 20 stot. beseda, najmanj pa L 2. — Oglasi naročnina in reklamacije se pošiljajo izključno upravi Edinosti, v Trstu, ulica sv. Frančiška Asiškega štev. 20, I. nadstropje. — Telefon uredništva in uprave 11-57.

Azijatska Nemčija

Umor japonskega ministrskega predsednika Hara in konferenca, ki se je pričela v Washingtonu, je obrnila zopet oči vsega sveta proti japonski državi. V vzhodni Aziji se dviga mogočna, silovita državna organizacija, ki se zadnja desetletja razvija z neznansko naglico. Tekom svetovne vojne je njena gospodarska in militaristična moč narasla do neverjetne višine. Japonska je stopila med gospodarice sveta. Japonci so raztegnili v letih svetovne vojne svoje kupčijske zveze čez polovico zemlje in zastave njihovih trgovskih ladij plapolajo po vseh pristaniščih Azije in Amerike. Medvojni prirastek njihovega trgovskega brodovja je odprl, kakor pravi »Times«, Japoncem vir strahovitega bogastva. Japonci so med vojno odkupili za 1 miljardo in 250 miljonov vse svoje državne in občinske dolgove, ki so jih bili najeli v inozemstvu, in so postali od drugih držav v vsakem oziru neodvisni. Vzporedno s tem razvojem se je težišče japonskega gospodarstva premaknilo od poljedelstva na veleobrt in trgovino. Japonska je postala industrijska država. Poleg industrije s tkaninami se je mogočno razmahnila industrija z železom in jeklom. Pomisliti je treba nadalje, da se prebivalstvo Japonske silovito hitro množi in postajajo državne meje že pretesne in preozke za prekipevajoče sile mladega organizma. Za časa ministrstva umorjenega Hare, in sicer 1. oktobra 1920. se je vršilo na Japonskem ljudsko štetje. Japonski otoki v ožjem pomenu besede štejejo glasom tega štetja 55 miljonov 961 tisoč prebivalcev. Polotok Korea sam ima 17 miljonov, 284 tisoč ljudi. Otok Formoza pa 5 miljonov, 654 tisoč prebivalcev. Japonska država šteje tedaj danes nič manj in nič več kakor 88 miljonov 899 tisoč ljudi. Vsaka japonska družina ima povprečno 5 družinskih članov. To je spričevalo izredne življenjske moči japonskega naroda. Število prebivalstva, ki še vedno močno raste, je zdavnaj preseglo Nemčijo. Kakor predvojna Nemčija je tudi Japonska oborožena do zob. Poleg sovjetske Rusije je Japonska najbolj militaristična država naše dobe. Japonci uporabljajo polovico vseh državnih dohodkov za vojsko na morju in na kopnem. Skrb za vojaštvo je središče in jedro vse vladne politike. Nobena država na svetu se ne more v tem primerjati z Japonsko. Njeno strahovito oborožavanje vzbuja nemir in skrbi v sosednih državah.

Kakor v predvojni Nemčiji stoji tudi na Japonskem gospodarski in kulturni razmah prebivalstva v nasprotju z zaostalim ustavnim življenjem. Med vojno se je sicer japonska ustava preosnovala, vsi ostanki srednjega veka so iz nje izginili, načelo demokracije je prišlo vsaj deloma do veljave, vendar je kljub vsemu temu vsa moč in ves vpliv v rokah cesarja in njegovega dvora, glavnega stana in visokih uradnikov. Japonska je skozi in skozi nedemokratična država. Sedanja ustava je n. pr. tako ustvarjena, da more ostati vlada v moči, kljub temu da je večina parlamenta proti njej in ji izreka nezaupnice. Ministri so neodvisni od zbornice, odgovorni so za svoje ukrepe le cesarju. Posamezne člane kabineta imenuje cesar. Cesar je vrhovni poveljnik brodovja in vojske na kopnem. Glavni stan je popolnoma neodvisen od vojnega ministra in vlade; odgovoren je izključno cesarju. Osebja glavnega stana ne imenuje vojni minister, temveč zopet cesar. Na strani vladarja stoji nekak odbor bivših državnikov, ki mu daje nasvete pri imenovanju vlade in senata, obstoječega po večini iz dednih članov. Ta odbor umirovljenih državnikov ni sestavljen na temelju ustave, kajti ustava ne pozna take naprave, temveč so ga vpeljali cesarji na lastni nagib. Vsa odločilna mesta v državi pridejo v roke le osebam, ki jih priporočijo ljudje iz cesarjeve okolice, svet bivših državnikov, oziroma dedni člani senata. Spričo silne moči, ki jo imajo ti krogi na politično in upravno življenje države, je poslanska zbornica le na videz vladarica Japonske. Kakor v vseh absolutističnih državah je tudi na Japonskem parlament le orodje v rokah vladarja in njegovih ljubljencev. Japonska še danes nima splošne in enake volilne pravice.

Politično življenje na Japonskem je zelo razgibano in burno. Razvile so se stranke po evropskem vzorcu, katere se delijo v glavnem na tri smeri. Na skrajni desnici stoje konservativci, aristokracija, dvorni ljudje in njihovi pristaši. V sredi stoji močna meščanska stranka, pomnožena z veleposestniki in srednjimi kmeti. Njen voditelj je bil umorjeni ministrski predsednik Hara. Mož je izvrševal poklic diplomata in časnikarja, bil je že prej minister za notranje zadeve in je vladal na Japonskem že tri leta. Njegova stranka, ki se imenuje stranka »Leju kai«, je dobila pri zadnjih volitvah približno 280 poslancev. Ker sestoji parlament v celoti iz 464 poslancev, je imel Hara v parlamentu absolutno večino. Bil je spreten in sposoben državnik, osovražen od desnice in delavskih skupin, ki tvorijo tretjo smer v strankarskem življenju Japonske. Za desnico je bil Hara premalo imperialist, očitali so mu, da ne nastopa dovolj odločno v zunanji politiki in da ne zna varovati japonskih interesov na Kitajskem. Socialistične skupine pa so zahtevale, naj uvede takoj splošno, enako, tajno in neposredno volilno pravico. Terjale so socialne reforme, posebno socialno zavarovanje in priznanje delavskih strokovnih organizacij. Delavstvo je posebno v zadnjih letih narastlo na vplivu. Če vpoštevamo, da je v letu 1905 štela Japonska 9776 tovaren z 689.750 delavci in je število tovaren naraslo v letu 1918 na 22.391, se ne smemo čuditi, da se je tovarniški proletariat pomnožil do leta 1918 na 1,504.761. Čim bolj se širi industrija, tembolj narašča moč delavstva. Saj je Japonska samo v letu 1919 doživela nič manj kakor 497 delavskih stavk.

To je bežna slika države, ki postaja kakor predvojna Nemčija skrb vseh sosedov. Njena gospodarska moč, njen meč, ki ga vihti v rokah, sta postala zelo prepričevalna sredstva v svetovni politiki. Vse velike države na svetu se močno zanimajo za Japonsko in so siljene določiti svoje razmerje do te azijatske Nemčije. Ni pretirano, če trdimo, da je glavni in morda edini vzrok zborovanja v Washingtonu Japonska. Ta država se razlikuje od Nemčije v tem, da ima bolj prebrisane, bolj spretne in gibčne politike in diplomate. Od Japonske bo v bodočnosti odvisna vojska in mir na svetu.

Jugoslavija

Ministrski svet

BELGRAD, 13. Včeraj popoldne se je od 15. do 19. ure vršila seja ministrskega sveta, na kateri se je razpravljalo o ultimatu, ki ga je jugoslovenska vlada prejela 7. t. m. od poslaniške konference glede ureditve albanskih mej in glede katerega se je vršila daljša razprava. Entente zahteva, da se imajo meje Albanije določiti na podlagi sklepa velikih sil od leta 1919. Določili so se popravki meje, po katerih pripadejo Debar, Prizren in Podgorica jugoslovenski državi. Jugoslovenska vlada je s temi sklepi nezadovoljna. Po razpravi je ministrski svet sklenil, da se poslaniški konferenci pošlje nota, v kateri se izrazi to nezadovoljstvo. — Zatem se je razpravljalo o demobilizaciji. Sklenjeno je, da se vsi vpoklicanci na orožne vaje od 24. oktobra t. l. odpuste in da se ta odpust izvede z ozirom na tehnično možnost.

Anglija proti Jugoslaviji zaradi Albanije

BELGRAD, 13. Iz Pariza poročajo: Na zahtevo angleške vlade je sklicalo glavno tajništvo Zveze narodov za 18. november sejo Zveze narodov, na kateri se bo rešil spor med Albanijo in Jugoslavijo na podlagi § 16. pakta o zvezi narodov. Ta člen 16. na katerega se Anglija sklicuje, določa:

Država, ki je član Zveze narodov in ki se začne vojskovati proti določilom, katere izpolnjevati se je obvezala po §§ 1, 13 ali 15 pakta o Zvezi narodov, se smatra, da je ipso facto pričela vojno proti vsem drugim članom Zveze narodov. Ti se obvežejo, da prekinejo z njo vse politične in finančne zveze in da zabranijo vse odnošaje med svojimi državljani in med državljani države, ki se je pregrešila proti paktu. V tem primeru mora povprašati svet Zveze narodov zainteresirane vlade, s kolikim številom čet se hočejo udeležiti vojne, ki naj bi prisilila dotično državo, da izpolnjuje obveznosti pakta Zveze narodov.

Albanska država priznana »de iure«

LJUBLJANA, 13. Iz Pariza poročajo: Poslaniška konferenca je naznanila zastopnikom Albanije, Jugoslavije in Grčije v Parizu svoje odločbe glede albanskih mej. Nadalje izjavlja nota, da je albanska država sedaj pripoznana »de iure«. »Temps« se v posebnem članku bavi z albanskim vprašanjem naglašajoč, da nas loči samo še eden teden od važnega zborovanja sveta Zveze narodov v Parizu. Čeprav je obžalovati, da je nastal konflikt med Jugosloveni in vlado v Tirani — pravi »Temps« — je treba vendar priznati, da interesiranci niso povsem sami krivi nevšečnih dogodkov, kar se ne navaja zato, da bi se o stvari nadalje razpravljalo, marveč v ta namen, da se izvršijo sprejemljive določbe v duhu iskrenosti in nepristranosti. Treba je priznati — nadaljuje Temps« — da bi se bile albanske meje mogoče določile že pred nekaj meseci, ako bi bila hotela italijanska vlada privoliti v to. List upa, da bo belgrajska vlada upoštevala položaj ter v svojo korist evakuirala albanski teritorij. Ako prevlada pri Jugoslovenih taka prevdarnost, potem bo imel svet Zveze narodov samo prijetno nalogo, da ugotovi splošen sporazum.

Razmejitev med Jugoslavijo in Romunijo

BELGRAD, 13. V Temešvarju se sestane komisija za razmejitev napram Romuniji, v kateri bo sodelovala tudi jugosl. komisija, ki ji načeluje general Milojević, ki je že odpotoval v Temešvar. Naloga te komisije bo zamenjati nekatere vasi na ta način, da bodo vasi z večino jugoslovenskega prebivalstva pripadle Jugoslaviji, medtem ko bodo nekatere vasi z večino romunskega prebivalstva pripadle Romuniji.

Zračna nesreča v Novem Sadu

BELGRAD, 14. Novosadski listi poročajo podrobnosti o nesreči, pri kateri sta izgubila življenje dva mlada častnika, podporočnik Srečko Žitnik iz Ljubljane in poročnik Viljem Radnički iz Petrovaradina. Novosadska areoplanska postaja je dobila več novih aparatov, ki jih je bilo treba preizkusiti. To sta hotela izvršiti omenjena častnika in sta 8. t. m. popoldne zletela z enim izmed letal. Ko sta bila že več sto metrov visoko v zraku, se je nenadoma vžgal na nepojasnjen način motor. Skušala sta se spustiti na zemljo. Ogenj, ki se je zelo hitro širil, je to oviral, vsled česar je poročnik Radnički skočil iz letala, hoteč si s tem rešiti življenje. Vsled prevelike oddaljenosti od zemlje se mu je skok ponesrečil, zlomil si je križ in obležal na mestu mrtev. Podporočnik Žitnik je ostal v areoplanu in mogoče bi se mu še posrečilo pristati na zemljo, da ni motor eksplodiral in s tem uničil mlado življenje. V četrtek se je vršil pogreb nesrečnih častnikov z vojaškimi častmi in ob navzočnosti mnogoštevilnega občinstva. Uvedena je stroga preiskava glede vzroka nesreče.

Reka

Zadoščenje jugoslovenski zastavi na Reki

REKA, 14. V tukajšnjem pristanišču sta zasidrani med drugim brodovjem paroplovne družbe »Ungaro-Croata« tudi ladji »Pannomia« in »Budapest«, ki nosite na krovu jugoslovensko zastavo. Na imendan italijanskega kralja sta ladji dvignili poleg jugoslovenske zastave paradne zastave. Kmalu popoldne je prišlo na »Pannonio« nekoliko mladeničev, ki so pod grožnjo z bombami zahtevali, naj se odstrani jugoslovenska zastava. Ugodilo se jim je, toda kapitan Adamić, ki se je takrat nahajal na ladji »Croazia«, je šel odločno protestirat na pristaniško poveljništvo. Na lice mesta je prišel poveljnik italijanskih čet na Reki s stotnijo orožnikov. Kmalu nato sta bili z vojaškimi častmi zopet dvignjeni jugoslovenski zastavi na ladjah. Uvedla se je baje stroga preiskava, da se ugotove krivci.

Reška socialistična stranka vstopila v komunistično internacionalo

REKA, 14. Te dni se je vršil kongres reške socialistične stranke, ki je bil zelo obiskan, ker so se ga udeležili mnogi člani, kateri so morali prej zbežati z Reke. Po razpravi, ali naj kongres sprejme 21 točk moskovske internacionale, se je vršilo poimensko glasovanje. Zmagala je komunistična struja. Člani, ki so glasovali proti, bodo morali izstopiti iz stranke in bodo bržkone ustanovili novo socialistično stranko.

Italija

Uradno poročilo o dogodkih v Rimu. — 6 mrtvih, 117 ranjenih in 518 aretiranih

RIM, 14. Ministrstvo za notranje zadeve je izdalo obširno uradno poročilo o dogodkih povodom fašistovskega zborovanja in istočasne splošne stavke v Rimu. Poročilo naglaša, da vsi fašisti niso prišli v Rim še le 9. t. m., temveč da jih je bilo mnogo v Rimu že 4. novembra pri slavnostih v čast neznanemu vojaku. Ti fašisti so bili prehranjeni po zasebnih stanovanjih in v občinskih prostorih. V četrtek so se vršila pogajanja za pomirjenje in bilo je domenjeno, da bodo fašisti zapustili mesto hitro po sprevodu h grobu neznanega vojaka. Ravnateljstvo državnih železnic je pripravilo za njih devet vlakov, katerih vsak je lahko sprejel 1200 oseb. Fašisti so prišli na postajo Termini, toda niso hoteli odpotovati, temveč so se povrnili v mesto. Rimska prefektura je tedaj odredila stroge varnostne odredbe. Tekom petka je veliko fašistov zapustilo Rim. V soboto so že skoraj vsi odpotovali. Povodom dogodkov zadnjih dni je bilo 6 oseb mrtvih, 15 težko in 102 lahko ranjenih. Aretiranah je bilo 518 oseb, med njimi 63 radi nošenja orožja. Oblastva so zasegla tudi mnogo orožja, in sicer 10 bomb, dve puški, 17 revolverjev in nad 2000 bodal.

Po fašistovskem kongresu. — Novi izgredi. Spor v vladi

RIM, 14. Splošna stavka se nadaljuje. Stavkajo tudi železničarji, kateri so preklicali svoj sklep, da se bodo vrnili na delo. Spopadi med fašisti in komunisti se medtem nadaljujejo. Policija ima polne roke dela, ker ne gre samo za spopade s palicami in drugim nedolžnejšim orodjem, temveč za spopade, tekom katerih pokajo samokresi in ročne granate. Včeraj je nekdo vrgel na ulico celo topovsko granato, ki pa k sreči ni eksplodirala. Do snoči je bil uspeh fašistovskega kongresa na ulici tak-le: 6 mrtvih, katerih eden fašist, 14 težko ranjenih med temi 5 fašistov, 93 lažje ranjenih, ki bodo okrevali v času 5—30 dni.

Fašisti se polagoma vračajo v svoja mesta, kar pa zopet ne gre tako lahko od rok. V Orvietu so jih baje izzivali nekateri komunisti, nakar so vdrli v mesto, ubili nekega šoferja, ker so našli pri njem neko pobotnico, podpisano od organizacije ljudskih arditov, in ranili nekoliko drugih oseb. Orožniki so se jim baje uprli, toda ustaviti jih baje niso mogli.

Tekom včerajšnega dneva je policija poostrila varnostno službo po vsem mestu. Augusteo je bil zaprt in zastražen. Odbor za proletarsko obrambo se je sestal popoldne in sklenil dati ukaz, da se stavka konča opolnoči. Vodstvo nekoliko tramvajskih vozov so prevzeli kraljevi stražniki. Okoli 16 so se spopadli fašisti in komunisti v okraju Trionfale. Policija je naredila mir, ki pa ni dolgo trajal. Ko je privozil mimo neki tramvajski voz, ga je hotela množica ustaviti. Posredovala je policija, toda zastonj. Morali so napredovati oklopni avtomobili, za katerimi je korakalo vojaštvo, ki je bilo sprejeto s streljanjem iz samokresov in pušek. Tekom tega spopada je bilo ranjenih kakih osem oseb. Večer je minul precej mirno.

O poteku včerajšnjega dne je izdala včeraj agencija »Stefani« poročilo, ki opisuje na splošno dogodke in zaključuje: »Splošna stavka v Rimu je v resnici dokončana. Ob 24 bodo nastopili redno delo črkostavci in peki. Jutri ob 6 se bodo vrnile na delo vse druge delavske kategorije in železničarji.«

Spor med ministri

Zaradi vladnega zadržanja tekom fašistovskega kongresa je nastal med ministri spor. Posebno hudi so na Bonomija ministri ljudske stranke, ki so baje na zadnji ministrski seji primerjali njegovo postopanje tekom nedavnega kongresa katoliške mladine s postopanjem tekom sedanjega fašistovskega kongresa. Bonomi je baje moral požreti marsikako grenko. Bil je pri njem tudi tajnik ljudske stranke Don Sturzo, ki mu je baje zagotovil, da so za sedaj neutemeljene vesti, po katerih bodo ministri ljudske stranke predložili svojo ostavko; o tem bo sklepala parlamentarna skupina, ki se bo sestala pred otvoritvijo zbornice. Na splošno se smatra, da bo ljudska stranka porabila to priložnost, da vrže Bonomijevo vlado. To ji bo v danem slučaju tem lažje, ker bo našla dobre zaveznike pri Nittijancih in drugih nasprotnikih Bonomijeve vlade.

Uradno se, seveda, zanikajo vse vesti o kakem notranjem sporu v vladi, kar je lahko razumljivo. Tiskovni urad ministrstva za notranje stvari je izdal o tej zadevi to-le poročilo: »Po mestu se širijo vesti, ki se morajo takoj dementirati. Govori se na primer, da je prišlo na včerajšnji ministrski seji do spora med vladnimi člani zaradi postopanja vlade spričo zadnjih dogodkov. Res je nasprotno, da vlada med ministri največja solidarnost. Dementirati se mora tudi druga vest, po kateri se je baje našlo v Teveri truplo nekega mladega fašista, kateri je izginil v zadnjih dneh. Gre namreč za nekega človeka, ki je utonil pred kakimi 20. dnevi.«

Mussolinijeve izjave o kongresu fašistov in njegovih posledicah

BOLONJA, 14. »Resto del Carlino« je objavil pogovor z Mussolinijem o zadnjem fašistovskem kongresu v Rimu. Mussolini je izjavil svoje velikansko zadoščenje nad uspehi kongresa, pred katerim so bile brez moči vse druge stranke in tudi vlada. S posebnim navdušenjem je Mussolini govoril o estetskih in dramatičnih straneh kongresa. Dal je izraz tudi svojemu veselju nad dejstvom, da so fašisti, zbrani v Rimu izkazovali njemu toliko časti.

»Ne vem še — je izjavil Mussolini — kakšno mesto mi bo dano v novi stranki, toda vse, kar se je zgodilo v teh dneh, je dokazalo, da sem užival globoke simpatije med maso fašistov vse Italije.«

Tudi na političnem polju je imel kongres po Mussolinijevih izjavah uspeh največje važnosti. Upi socialistov, ki so pričakovali vsled mirovnih pogajanj razpad fašizma, so šli po vodi. Fašizem je dosegel svoj cilj: ima svoj program, ki ga jasno loči od vseh drugih strank, in je ohranil značaj fašistovskega gibanja ter ne misli nikakor opustiti svoje bojne razporeditve, dokler se položaj v Italiji temeljito ne izpremeni.

S parlamentarnega stališča ne more imeti izpremenitev fašizma v stranko bogvekakih posledic, toda s splošno političnega stališča bo imelo dejstvo, da je stopila na bojišče nova stranka s 300.000 člani, velikanske posledice. V slučaju novih volitev bi se fašisti ne združevali več v blok z nobeno stranko. Po Mussolinijevem mnenju bo izpremenitev fašizma v stranko rešila fašiste nevarnosti, da bi se izgubili po drugih strankah.

Na vprašanje, kakšno stališče bo zavzela fašistovska stranka nasproti delavskemu gibanju, je izjavil Mussolini, da so fašisti sicer antisocialisti, niso pa antiproletarci. Gotovo je, da bo poleg stranke vstala tudi mogočna sindikatna in zadružna organizacija, toda gotovo je tudi, da bi se fašistovsko sovraštvo proti Splošni delovni zvezi ublažilo, če bi se ta zveza ločila od socialistične stranke.

Glede stavke v Rimu je izjavil Mussolini, da se je popolnoma ponesrečila. Vzrok železničarske stavke je bil po Mussolinijevem mnenju strah. Fašisti pa so — je zaključil Mussolini — izurjeni in so pripravljeni, da si dajo drago plačati rimski napad.

Konferenca v Portorose

PORTOROSE, 14. Podkomisija, ki je dobila nalog, da proučuje vprašanja, ki se tičejo mednarodnega železniškega prometa, je predlagala na današnji seji, da naj bi države, naslednice avstroogrske monarhije sprejele predvojne določbe glede obmejnih carinskih operacij. Sestavil se je poseben odbor, ki ima nalogo, da sestavi predlog za izenačenje splošnih določeb v raznih državah glede nomenklature. Na ta način bi se odstranile težkoče v mednarodnem prometu. Podkomisija za poštni promet je dovršila proučevanje načrta za dogovor med nasledstvenimi državami.

Izgredi brezposelnih delavcev v Angliji

LONDON, 13. Tekom proslave obletnice premirja je prišlo do izgredov, ki so jih povzročili brezposelni delavci. Demonstracije so se vršile razen v Londonu tudi v Dundeju in Liverpoolu.

Nemčija

Nemški delavski sindikati proti oddaji državnih železnic v zasebne roke

BEROLIN, 13. Zastopniki sindikatov železniških uradnikov in delavcev so vložili pri ministrstvu za promet protest proti zahtevi industrijalske zveze, da naj se izroče nemške državne železnice kakemu privatnemu podjetju. Omenjeni sindikati protestirajo tudi proti vsaki drugi izpremembi v upravi nemških državnih železnic. Vodstvi delavne zveze in delavske zveze sta sprejeli resolucijo, v kateri izjavljata, da smatrata omenjeni predlog zveze nemških industrijalcev za direktno izzivanje transportne komisije.

Avstrija

Avstrijske čete zaposedajo Burgenland.

DUNAJ, 13. «Korrespondenz Bureau» javlja: Čete avstrijske republike so začele zaposedati Burgenland razen šoproniškega ozemlja, kjer se ima vršiti ljudsko glasovanje. Število avstrijskih čet in njihova oprema, kakor ju predpisuje saintgermanska mirovna pogodba, pa ne more zadostovati, da bi se obenem zasedlo vse burgenlandsko ozemlje. Vsled tega je bilo sklenjeno, da se bo Burgenland zasedel zapovrstno. Čete, ki jih ljudstvo povsod toplo pozdravlja, so zasedle danes severni del Eisenstadta, Neusiedel in Neudorf.

Grška

Z grško - turškega bojišča

ATENE, 13. Poročilo glavnega stana o vojaškem položaju z dne 10. 11. pravi: Na dorilejskem bojišču se zapaža okoli Parsaka in Kapetonaka gibanje sovražnih čet. Drugače infanterijsko streljanje. Okoli Čaridže infanterijsko delovanje. Nad Akarom se je prikazal okoli poldne nad našimi postojankami sovražen aeroplan.

Amerika

Washingtonska konfereca.

Podrobnosti otvoritvene seje. — Hardingov pozdravni govor.

WASHINGTON, 13. Konfereca za razorožitev je bila otvorjena včeraj ob 11.30 v dvorani sedeža društva «Hčera revolucije.» Odposlanstva so zavzela mesta, ki so jim bil določena, nakar je v dvorano stopil predsednik Harding. Vsi so ga pozdravili z burnim ploskanjem. Ameriški državni tajnik Hughes je bil izvoljen za predsednika. Hughes je dal takoj besedo predsedniku Hardingu. Harding je začel nato čitati svoj pozdravni govor. Najprej je pozdravil odposlanstva in izrazil svoje veliko zadoščenje nad tem, da so se ta odposlanstva v polnem številu zbrala, ter je potem tako-le nadaljeval: Ni mogoče oceniti vse važnosti pričujoče konference. Moram izjaviti, da bodo imeli sklepi te konference neizogiben vpliv na ves svet. V tej izjavi ni nikakega neumestnega ponosa, s katerim bi hoteli užaliti ponos drugih držav, ki tu niso zastopane. Kljub temu da nimajo tu svojih odposlancev, jim gre vendar naše popolno spoštovanje. Prepričan sem, da bo pomenil sestanek, ki se tu začenja, prebujenje kulturne zavesti našega 20. stoletja. Ni to konferenca zmagovalceo, ki bi hoteli narekovati svojo voljo premaganim. Tudi ni zborovanje držav, ki hočejo vzpostaviti človeštvo, temveč je to sestanek zastopnikov držav iz vseh delov sveta, ki so prišli sem, da potrkajo na srce človeka in mu porečejo, naj se potrudi da odpravi pomanjkljivosti, ki so v naših mednarodnih odnošajih. Kot uradni pripravljalec te konference mislim, da ni bil moj poziv samo poziv Zedinjenih držav, temveč da je prišel iz srca vesm svetu, ki je sit vojne in ki se bori za svojo obnovitev. Lahko je tudi razumeti to stremljenje vsega vesoljnega sveta.

Slava, uspeh, ljubezen do svobode in domovine, bremena dolgov in opustošenje dežel in mest so stvari, ki ne dajo lahko zabiti. Kolikor se tiče nas Zedinjenih držav, mi zahtevamo le svobodo in pravičnost. Prva ne more obstajati brez druge. Svet hoče uživati svoje pravice ter se oborožuje za obrambo teh pravic, dočim zdravi razum zahteva, da se pravice posameznih držav priznajo z medsebojnim sporazumom. V nadaljevanju je rekel predsednik Harding, da svet omahuje pod bremenom dolgov Treba mu je to breme olajšati. Vsi ljudje z zdravim razumom želijo stvarno omejitev oboroževanja in zahtevajo, da se vojno postavi izven zakona. Svet pa se ne more postaviti na noge sam od sebe, temveč mu morajo pomagati tisti, ki ljudstvo vodijo. Vojna je postala tako okrutna in tako uničevalna, da bi bilo želeti, da krenemo ravno v nasprotno smer.

Gospodje člani konference! Zedinjene države Vas odkritosrčno pozdravljajo. Mi nimamo strahu, ker ne branimo nikake krivične zahteve ker ne vidimo v nobenem našega sovražnika. Zadovoljni smo s tem, kar imamo, in ne želimo ničesar, kar pripada drugim. Naša želja je le v tem, da se z Vami posvetujemo in da sklenemo mednarodni sporazum. Svet zahteva od nas, da najdemo zdravilo proti sedanjemu položaju in da se zavemo, da se to zdravilo ne bo dalo najti, ako ne bo vsak med nami kaj žrtvoval. Nočemo tu govoriti ne o žrtvovanju pravic ne o omejevanju svobode. Zedinj. države ne bodo nič takega nikdar zahtevale. Tudi ni treba ponižati nobene države ne je potlačiti. Kar bi jaz želel, je to, da se naše misli strnejo v eno in da izdelamo boljši mir. Pravica zahteva, da se priznajo posebne potrebe in posebni položaj posameznih držav, toda treba si je skupno prizadevati, da se odpravijo vzroki tlačenja. Že dobra volja, s katero hočemo izvršiti to nalogo, je precejšnje jamstvo, da bomo imeli uspeh.

Ni dvoma, da ne bo hotela nobena država z vednim množenjem svojih bojnih sil onemogočiti svojemu ljudstvu, da bi prišlo do pravega blagostanja. Tudi če bi nas ne navdajalo

čustvo človečnosti, bi nas moral že strah pred neznosnimi stroški in pogled na sedanji gospodarski položaj prisiliti, da skrčimo oboroževanje. Ako pa nas ne mika boljša uredba sveta, tedaj imejmo pred očmi neprestane spore. Uradno lahko govorim le v imenu Zedinjenih držav. Kot tak izjavljam, da miljoni in miljoni želijo, da se oboroževanje skrči. Mi nimamo nikakega krivičnega načrta in naznanjamo svoje namene vsemu svetu. Nihče noče vojne. Želimo in voščim Vam, da pride do sporazuma in da se na podlagi tega sporazuma pride do jamstva za mir in do skrčenja bremen, ki tlačijo vsa ljudstva na svetu. Le tako bomo prišli do boljšega reda na tem svetu kar bo v čast in slavo našega pokoljenja.

JANKO KRALJ:

Trije socialni pokreti

Zgodovina bo zadnja štiri leta opisala kot dobo velike in burne duševne revolucije v širokih plasteh. Obsežna socialna gibanja so zajela skoro vsa ljudstva Evrope in Amerike. Povsod se ljudje združujejo v organizacije, industrijski delavci predvsem krepijo svojo moč v strokovnih organizacijah, ki so že po svoji naravi bojne, napadalne. Vsa ta velika, mednarodna gibanja so pa zato tako pomembna, ker so več ali manj revolucionarna. Vsa ta gibanja imajo cilj, ustvariti drugačno, pravičnejšo razdelitev gospodarskih in kulturnih dobrin v družbi; odpraviti hočejo sedanji kapitalistični družabni red in ustvariti na novih temeljih novo družbo. Toda vsako teh velikih socialnih gibanj si predstavlja ustroj nove družbe in pot do nje drugače. Milijonske množice, ki tvorijo te velike valove, oblikujejo v veliki meri zgodovno dobe, v kateri živimo. Zato ni brez pomena, da spremljamo glavne socialne struje na njih poti, ker le tako nam bo mogoče razumeti veliki duševni in gospodarski prevrat, ki se polagoma vrši po vseh deželah.

Zadnje čase postaja slika povojnega sveta vedno jasnejša. Že moremo lažje kot pred letom ugotoviti, kakšno silo in važnost imajo posamezni socialni pokreti. Za časa obeh ruskih revolucij leta 1917 se je zdelo, da so se vse velike socialne sile združile v boljševizmu. Z nenavadno dobro pogojeno taktiko so znali boljševiki pridobiti simpatije velike večine ne samo proletarijata ampak tudi malega kmeta sploh malega človeka na zapadu. Cela ploha nejasnih demagoških gesel je zasula Evropo. Na vseh jezikih je bila beseda o »ruski svobodi«, medtem ko je komunizem skrajno zanikanje svobode posameznika, saj je najpopolnejša svoboda mogoča le v kapitalističnem družabnem redu. Industrijskih množic se je polastilo nervozno nepočakano navdušenje, ki je potem našlo žalosten konec v ponesrečenih političnih stavkah v Nemčiji, Italiji, Jugoslaviji, v Franciji in skoro v vseh drugih evropskih državah. Ko je komunistično-socialistični proletarijat dobil ta občutni udarec, so se z večjim pogumom začeli oglašati stari voditelji socialne demokracije, ki imajo za seboj izšolane, pred vojno v socialni demokraciji dolgo organizirane množice. Poudarjali so, da je ruska revolucija rastlina, ki je mogla pognati le iz ruske zemlje in da zato ne gre, po opičje posnemati ruskega zgleda. Globok spor je razklal socialno demokracijo in komuniste. Od takrat do danes se je že tako v Rusiji kot v zapadni Evropi toliko dogodilo, da imamo na dlani vrsto dejstev, na podlagi katerih precej gotovo in jasno preceniti silo posameznih socialnih pokretov sodobja. Niso se le močno skrčili načrti boljševikov, niso se le bistveno in do temeljev izpremenili programi socialnih demokratov. Skoraj neslišno se je iz starih in novih političnih tvorb oblikovala v zapadni Evropi mogočna socialna skupina, ki gre z lastno socialno koncepcijo v boj proti kapitalističnemu družabnemu redu, ravnotako kakor proti komunizmu in socialni demokraciji.

Boljševizem je stopil na plan s programom, ki razpade na dva dela: Rušenje kapitalistične družbe in zgradba novega komunističnega gospodarstva, uprave, šolstva itd. Prvi del svojega programa so boljševiki temeljito izvedli. Drugače je bilo z gradbo komunističnega gospodarstva; tu se je pokazala nezrelost ruskih mas, postalo je jasno, da so boljševiki prej sejali le veter, da so le hujskali množice in sedaj zahtevajo od ruskih množic nekaj, česar jim te ne morejo dati — ker zato niso bile vzgojene in duševno pripravljene. Boljševiki gredo v boj z gospodarsko dogmo, da je rešitev vsega socialnega zla samo v splošni in uniformni socializaciji zemlje in industrije. To dogmo razglašajo oni za edino pravo tako v analfabetski Rusiji, kot v Angliji, v Italiji ravnotako kot pri Senegalcih. Hočejo ustvariti nov svet po modelu, ki so ga konstruirali v svojih glavah, brez ozira na realna dejstva, na bistveno neizpremenljivo naravo človekovo. Oni so hoteli ukleniti gospodarstvo v oklep svoje dogme in posledica je bila, da je oni del gospodarstva, ki so ga zasedli, razpadel. Prepričan sem sicer, da bi se dosledni komunizem dal izvesti, — če bi elementi, iz katerih sestoja duša vsakega človeka, bili drugačni, t. j. če bi ne bilo v ljudeh sebičnih, antisocialnih nagonov. Te nagone je mogoče z vzgojo omejiti in urediti, ni jih pa mogoče zatreti. Komunistična družba, ki bi hotela trajno in uspešno obstati, bi morala sestojati le iz etično visokostoječih ljudi. Ruski komunizem je pa direktno in namenoma uničeval v množicah etične dobrine, laskal se je živali v človeku in dosledno je smešil religijo. Etična načela je zamenjala knuta. Polom čistega komunizma v ruskem gospodarstvu je očividen, priznava ga Nikolaj Ljenin sam. Menim, da polom ni prišel zato, ker bi bil gospodarski komunizem načeloma neizvedljiv; tudi ne zato, — kar mnogi trdijo, — ker bi bila uspešna socializacija zemlje in industrije sploh nemogoča. Boljševiško gospodarstvo se je sesulo, ker novi red ni našel novega človeka. (Dalje.)

Nazione in nazionale

Raba teh dveh besed se ne ujema popolnoma z rabo tistih dveh slovenskih, ki njima na videz povsem odgovarjata. Festa nazionale, bandiera nazionale, colori nazionali, congresso nazionale ne pomenijo, vsaj ne vedno, kar mi po svoji dosedanji rabi razumemo pod besedami narodni praznik, narodna zastava, narodne barve, narodno zborovanje. Iz te različnosti pomena besed ki na videz pomenijo isto, lahko nastanejo in so že nastala nesporazumljenja, in sicer tudi nevarna nesporazumljenja, radi važnosti pojmov, ki se s temi besedami označujejo. Radi tega mi bodi dovoljeno spregovoriti nekaj več o tem.

Nazione izvira iz latinskega glagola nascor (= se rodim). Enako, menda prav po tem vzgledu, je napravljena naša beseda narod. Ta je še bolj izrazita, ker je nastala iz glagola naroditi se, ki pomeni, da se nekaj rodi postopno in v veliki množini. To za zgolj etimologično stran. V stvarnem pomenu je pa vplival na pomen besede zgodovinski razvoj. Nekateri razlikujejo z imenom nacije (nazione) tiste narode, ki imajo lastno državo ali so sposobni jo imeti, od drugih, ki take države ali državne sposobnosti nimajo. Ali to razlikovanje gotovo ni prvotno in se le naslanja na razliko, ki je do nje dovedel zgodovinski razvoj. Narod, ki ima lastno narodno državo ali jo je vsaj zavestno in odločno zahotel, se čuti kot narod ravno in predvsem v tem oziru. Narod pa, ki po svoji nesposobnosti ali pod pritiskom močnejših razmer nima lastne države niti je ne more še zavestno in krepko hoteti, se čuti kot narod tudi brez ozira na lastno državnost ali državotvornost; umevno je, da polaga glavno težo na skupnost krvi in jezika. Niccolò Tommaseo razlaga pojem besede nazione tako-le: «nazione» tvorijo ali bi morali vsaj tvoriti vsi, ki so istega postanka, istega jezika, pod istimi zakoni; ali v nobeni evropski «nazione» se ti pogoji ne uresničujejo popolnoma; v kateri se bolj ujemajo, tista je bolj «nazione». V teh Tommaseovvih stavkih bi se težko mogla rabiti za «nazione» naša beseda narod v pomenu, ki jo v njem doslej navadno rabimo. Usiljuje se nam v takšnem primeru tujka «nacija».

Tu bi bilo na mestu govoriti še o tem, kako so Madjari zlorabljali pojem političnega naroda ali politične nacije v boju proti nemadjarskim narodnim skupinam na Ogrskem. Ali to bi vedlo predaleč. Tu se hočem samo s tem pečati, kako se besedi nazione ali nazionale, kakor sta rabljeni v gornjih primerih, prevajata najbolje na slovenski. Menim, da moramo odklanjati izraz nacija. Ne bi bilo okusno, a predvsem ne bi bilo prav, da razlikujemo v svojem jeziku nacija in narod. Zgodovinski razvoj je tudi za nas poglobil pomen besede narod. Za nas mora ta beseda pomeniti isto, kar pomeni Italijanom nazione, Francozu nation, in kar tolmači Niccolò Tommaseo: popolo, formante una sola società, in fatto o in idea, ljudstvo, ki tvori eno samo družbo, dejstveno ali pojmovno. «Nacija» bi torej bila ali nepotrebna tujka, ki bi se krila s poglobljenim pomenom narod, kakor že dozoreva v naši politični zavesti, ali pa bi bila celò škodljiva, ker bi ovirala to dozorevanje. Treba je iskati drug izhod.

Tudi v laščini je kakšenkrat z besedo nazionale označena samo skupnost krvi in jezika. Letteratura nazionale pomeni gotovo samo italijansko književnost brez ozira na državne meje, ravno v nasprotju n. pr. z izrazom vini nazionali. Kjer je v ospredju predstava italijanske državne skupnosti, tam se bo nazionale prevajalo najbolje z besedo «državni»; n. pr. italijanski državni praznik, ital. državna zastava itd., ali tudi samo z besedo tozemski, n. pr. tozemska vina. Nekdo je poskusil rabiti za nazionale tudi besedo vseitalijanski, kar pa gotovo ne odgovarja. Congresso nazionale di navigazione ni vseitalijanski, nego samo državni kongres, za vse državno ozemlje, a ne za vse Italijane na svetu. Enako mora veljati za besedo nazione, tudi če se piše z veliko začetnico. V skupnost italijanskih državljanov spadamo po zakonu tudi mi Jugosloveni Julijske krajine, v ital. narodno skupnost pa vendar ne. Če se Italijanom državna in narodna skupnost, državljanstvo in narodnost krijeta, kar je s stališča enonarodne države umljivo in upravičeno, izhaja iz tega le težavnost našega položaja, a gotovo ne, da smo tudi mi del italijanskega naroda, niti da je tudi naša narodnost italijanska. Kadar se torej v laščini rabi izraz nazione v takšni zvezi, da bi prevajanje z besedo narod moglo vzbujati takšno nesporazumljenje, ne ostaja drugo, kakor rabiti drugo besedo, ki je bolj točna, n. pr. država, državljani ali podobno.

Naj dodam še par misli Nikolaja Tommasea, ki dokazujejo, kako vodi jezikovno razglabanje (pravi se tudi dlakocepljenje) k tehtnejšemu razmišljavanju. Slavni Sibenčan pravi: En narod ima v sebi lahko več plemen (genti); iz enega plemena lahko izhaja več narodov. Razni narodi stremijo k združovanju po svojih plemenskih posebnostih. Razna plemena enega in istega naroda se stremijo deliti v razne države. Odtod stare delitve Italije. Iz združitve raznih narodov v enega, ker so bili prvotno eno pleme, nastane morda bodoča veličina slovenskih ljudstev, ki se iz njih rodi nov rod, podoben tistemu, ki so ga Dodonejci privedli na Grško, rod, ki bo ne manj jasnega duha, a višji in večji.

Dr. Josip Wilfan.

Pogreb nesrečnega Babiča

V nedeljo ob eni popoldne je bil pri nas pogreb rajnkega Babiča, ki ga je ustrelil orožnik Latona. Pogreb je bil naravnost veličasten. Iz Marezig in vse bližnje okolice se je zbralo pri mrtvaški kapeli na vaškem pokopališču nad 1200 ljudi, ki so prišli izkazat poslednjo čast nesrečni žrtvi žalostnih razmer, v katerih mora živeti in trpeti naš istrski narod. Med udeležniki pogreba je bilo tudi precej koprskih Lahov, kar je dalo veličastnemu pogrebnemu sprevodu lice ponembne manifestacije, ki si jo bodo oblastva morala zapomniti.

Truplo rajnkega Babiča je bilo v mrtvaški kapeli na pokopališču v Marezigah. Domači dušni pastir je tu blagoslovil Babičeve telesne ostanke, nakar so štirje domačini vzdignili krsto z mrtvaškega odra in žalni sprevod se je začel pomikati proti pokojnikovi domači hiši. V sprevodu sta bili dve godbi, domača iz Marezig in iz Vanganela ter sta svirali primerne žalostinke. Na krsto so bili položeni štirje lepi venci. Dva venca je dala Babičeva družina, a druga dva vaški fantje in dekleta ter drugi občinarji.

Ko so prinesli krsto z Babičevim truplom do domače hiše, so jo položili pred hišo na tla. Duhovnik je opravil običajne mrtvaške obrede, nakar so se Babičevi sorodniki zavedno poslovili od svojega dragega pokojnika. Ta prizor je presunil vse prisotne. Ljudje so glasno ihteli. Staremu in mlademu so silile solze iz oči ter so se izlivale v protest — ne proti zakonom — temveč proti nečloveškemu in za ves naš narod ponižujočemu postopanju oblastev pri izvrševanju poverjene jim naloge. Sprevodni pogreb je krenil izpred pokojnikove hiše v popolnem redu proti cerkvi. Cerkev je bila natlačeno polna in mnogo naroda je moralo čakati zunaj, ker je bila cerkev premajhna, da bi bila mogla sprejeti toliko ljudi. Ko je bil mrtvaški obred opravljen tudi v cerkvi, se je sprevod v istem redu napotil na pokopališče. Tu se je šele moglo videti, kako veličasten je bil ta pogreb, ki so ga Marezige z okolico priredile svojemu mučeniku. Vrsta otrok, moških in žensk, ki se je pomikala proti pokopališču, je bila nepregledna, a med njo so se v grobni harmoniji odmevali tužni glasovi žalostink, ki sta jih svirali godbi iz Marezig in Vanganela.

Nadvse ginljivo je bilo tudi na pokopališču. Okoli groba se je gnetla velikanska množica. Vsakdo je hotel videti grob in vreči na krsto peščico prsti v zadnji pozdrav pokojniku. Posebno spoštovanje so rajnkemu izkazala domača dekleta s tem, da so mu ob odprtem grobu zapela v slovo krasno žalostinko. Tudi pri tej priliki so ljudje glasno ihteli in jokali.

Po pogrebu so se ljudje začeli razhajati. Vsakemu je bilo videti na obrazu, kako ga je ta pogreb presunil. Posebno pa se je domačinom čitala na obrazu globoka žalost. Ves dan v nedeljo so se domačini pogovarjali o Babiču in njegovi žalostni usodi. Smatrajo ga za svojega mučenika in po pravici. Naj bo njegova krivda kakršnakoli, dejstvo je, da je bil ubit na nečloveški in barbarski način. Našemu ljudstvu je zakon svet in ima tudi do tistih, ki zakon izvršujejo, globoko spoštovanje. Tem manj more razumeti, da je kaj tako živinskega, kakor se je zgodilo z Babičem, sploh mogoče. Njegove solze ob Babičevem grobu so tih, toda ogorčen protest proti takemu uradnemu barbarstvu.

* * *

O grozni smrti pokojnega Babiča smo dobili še sledeče podrobnosti: Babič je bil ustreljen od zadaj v hrbet. Krogla, ki jo je izstrelil orožnik Latona, je nesrečniku šla skozi srce. Ko je bil Babič zadet, je začel od bolečine vriščati in skakati. Na ta način je tekel naprej še kakih deset korakov, nakar se je zgrudil na tla in obležal mrtev v mlaki krvi. Pri njem niso našli nikakega orožja. S seboj je imel odejo, ki mu je padla na tla, ko je začel bežati.

Babič je bil ubit zjutraj kmalu po šestih. Ljudje niso še bili vstali. Nekateri so slišali strele in Babičevo vpitje. Babičevo truplo je bilo nato preneseno v mrtvaško kapelo na pokopališču. Tu je napravila sodna komisija predpisani izvid. Komisija je ugotovila, da je bil Babič zadet od 11 krogel. Zraven tega se zatrjuje, da je bil stolčen po obrazu.

Orožniki so ga tudi morali teptati z nogami, kajti na licih pokojnega Babiča so se jasno poznali tudi odtisi žebljev na črevljih.

Po Babičevi smrti je bila orožniška postaja v Marezigah znatno pojačena. Iz Kopra se je pripeljalo na avtomobilu 50 mož. Poveljništvo orožnikov je bilo v začetku proti temu, da bi se vršil pogreb iz pokojnikove hiše, temveč so zahtevali, naj se ves obred izvrši na pokopališču samem. Proti temu so se Babičevi sorodniki odločno uprli. Ko so orožniki dobili primerna zagotovila, da ne bo nikakega nereda, so se vdali in so dovolili pogreb na običajni način.

V slovenski družini slovenski jezik!!

Naš novi roman „Leteči Holandec“

Kdo se še iz mladih let ne spominja imena »Leteči Holandec«, ki se mu je vtisnil v dušo za vedno. Ob zvoku teh besed mu zaplapolajo pred očmi viharne podobe, ki jih je ustvarila davna domišljija in ki so večne. Kakor so postala imena Ahasver, Faust, Kajn — simboli najglobljih tajnosti vesoljstva, tako nam tudi pomenja »Leteči Holandec« nekaj sličnega. »Leteči Holandec« je bajeslovna oseba, ki igra veliko vlogo med priprostimi mornarji, živi od roda do roda in se obnavlja v najčudovitejših in najbolj fantastičnih premembah. Snov bi bila v kratkem sledeča: neki bogokletni holandski kapitan se mora za svoje zlodejanje pokoriti na ta način, da je obsojen do sodnega dne bloditi s svojo ladjo po morju. In vsaki ladji, ki jo sreča, prinese nesrečo in pogubo, dokler ga slednjič ne reši njegov lastni sin. To fabulo so uporabili razni umetniki za jedro svojih umetnin. Pomislimo le na genialnega nemškega glasbenika R. Wagnerja, ki je s svojo istoimensko opero prodrl po vsem svetu. Poleg njega je spisal sliče roman tudi Brachvogel. A najbolj znano pa je delo, ki ga prinašamo v pričujočem prevodu, veliki roman, ki ga je spisal angleški romanopisec Marryat. Roman je poln najčudovitejših dogodkov. Velika simfonija razpaljenih akordov, duhovnih videnj, viharnih doživljajev! Od strani do strani narašča napetost, silovitost dogodkov te objame in prevzame, da ne vidiš in ne slišiš ničesar okrog sebe, da se spojiš z dejanjem, ki ga pričenja spretni pisatelj in ne odnehaš, dokler nisi prečital zadnje vrstice.

Pisatelj te popelje na najrazličnejša pozorišča: zdaj si v malem obmorskem mestecu, nato na ladji, s potniki vred blodiš po morju, znajdeš se sredi velikih kolonijalnih mest, zgrozevaš na zapuščenih otokih, prestajaš smrtni strah ob doživetju brodolomov, lasje se ti ježe ob grozotah, ki jih povzro.ajo ljudje v svoji zlobnosti.

Priliko imaš opazovati celo vrsto točno in določno začrtanih oseb, velikašev in izgubljencev, svetovnjakov in samotarjev, visokih in ponižanih — skratka vse človeštvo. In iznad tega valovja človeških bitij se dvigata Filip Vanderdecken, glavni junak, nekaka orjaška narava, pogrezljen in porazširjen v ogromno veličino, poleg njega pa njegova žena Amina, ki se v njej pretaka zagonetna vztočna kri; polna milobe in večnoženske nežnosti, tolažnica in bodrilka, pesem najrahlejših sanj, pesem, ki jo divje življenje razbije. Omenimo še skrivnostnega pilota Schriftena, ki ni ne od »tu« ne od »tam«, ne človek ne duh — utelešen demon, ki ga stre — ljubezen, ona velika ljubezen, ki je vsemočna, vseobsežna, zmagoslavna.

Ravno ker se roman odigrava na mejah naše spoznavnosti in sega s svojo dalekosežnostjo celo v carstva, ki so nam vsaj za sedaj še deveta dežela, a ki jih ravno danes bolj kot kedaj iščemo — zato je ta roman ravno za naš čas zanimivost prve vrste, najnapetejše in obenem resno čtivo.

Mestoma naletimo na uprav nenavadno globoke domislice, ki pa so podane v jasni in za vsakogar razumljivi obliki. Prednost tega romana tiči tudi v tem, da je razumljiv vsakomur in da je roman v polnem smislu svojega pojma: napet, prebogat na veličastnih dogodkih, prožet z obilico tehtnih misli, skratka velika slika človeškega življenja, na kateri je z zlatimi črkami napisan stavek stavkov »ljubi svojega bližnjega . . .

Zato ne zamudite pravočasno naročiti naš list, da boste lahko sledili vsakemu nadaljevanju, ter si s tem pripravili urice najcenejšega in najzabavnejšega razvedrila.

Dnevne vesti

Vojaški naberi v januarju. Po poročilih iz Rima se je ministrski svet pečal v soboto tudi z vojaškimi vpoklici na Primorskem. Določili so, da se bodo vršili nabori za vojno mornarico pri nas meseca januarja. Pod orožje bosta klicana letnika 1901 in 1902. Istodobno se bodo vršili redni nabori za leto 1902 po ostali državi.

PODLISTEK

DAMIR FEIGEL.

Inženirji ob fronti

(Še nekaj spominov na fronto.)

Precej časa je že minilo, odkar nisem videl prijatelja Medena. Pred več leti je poučeval na gimnaziji v našem mestu, premeščen je bil nato nekam na Moravsko ter mi tako izginil iz spomina.

Ne bil bi ga spoznal. On sam me je pozdravil, ko je prisedel v hotelu «Pri pošti» k meni. Svetovna vojna ga je bila odtrgala od priljubljenih algebraičnih dokazov in fizikalnih epruvet, oblekla mu častniško suknjo, prišilila mu na vsako stran ovratnika dve zvezdi ter ga poslala s kompanijo najprej v Galicijo, potem pa na našo jugozapadno fronto.

Cel teden je bil že v jarkih. Pred dvema urama pa je prišel počivat v mesto. Nikakih posebnosti ni povedal; naši jarki so pač bili nekaj dni pod ljutim topovskim ognjem, toda vojaštvo je bilo v varnih kavernah in predorih tako, da je prišlo le do malih spopadov izvidnih straž.

«Le meni verjemi, da bi me bil moril dolgčas, če bi mi ne bil dal moj kolega pri tretji kompaniji v rešitev zanimive naloge!» je dostavil, in bral sem mu iz obraza, da mi ne bo treba dolgo čakati te naloge. «Vojak se privadi granatam in minam in nikakor ni pretirana trditev, da sem bil bolj varen v svoji kaverni na fronti, kakor sem sedaj tu v mestu. Štiri dni sem se že trudil z nalogo, katero sem prej omenil, toda rešil je le nisem. Kakor mi je pravil kolega, je zbral častniški zbor sosednjega polka dve sto kron v darilo onemu, ki jo pravilno reši».

Meden je vzel nato iz žepa kos papirja, odmaknil od sebe vrček, privzdignil prt, primaknil stol bliže k meni, narisal na papir tri četverokote in tri kroge, opremil vsako figuro s posebno označbo ter mi dal nato potrebna pojasnila.

«Vzporedniki A, B in C značijo tri kmečke posestnike, krogi pomenijo vodnjake pred njihovimi hišami. Vsak kmet ima svoj vodnjak, ima pa tudi služnostno pravico do ostalih dveh vodnjakov, tako kmet A do vodnjakov 2 in 3, kmet B do vodnjakov 1 in 3 itd. Da se izognejo nesporazumljenju, iz katerega izvirajo dolgotrajne pravde, so sklenili, naj napelje vsak kmet vodo iz vseh treh vodnjakov v svojo hišo. Noben vodovod pa ne sme križati drugega! Kako so si torej kmetje napeljali vodo iz vodnjakov? To je vsa naloga! Kar sem imel pisemskega papirja pri sebi, kar so ga imeli moji tovariši, vojnopoštne dopisnice, vse sem počečkal in priznati moram v svojo sramoto, da je bil ves moj trud zaman. Zdaj sem začel delo pri tem, zdaj pri onem kmetu, zdaj pri prvem, zdaj pri drugem vodnjaku; dovršil sem sedem, osem napeljav, toda predzadnja, ali celo zadnja bi morala križati prejšnje. Pri svojem delu sedeč sem čutil, kako se klanja nad mojo glavo trojica kmetov, kako pazijo na vsako mojo potezo rogaje se mi, ko sem vedno začenjal iznova. Da rodi kmečka pamet idejo, koja da misliti celo izšolanim možganom, je bil njihov triumf. To nevidno, neslišno rogajne me pa ni plašilo, nadaljeval sem s podvojeno vnemo. Granate so udarjale, zemlja se je tresla, toda kmetje se niso niti za ped odmaknili od svojih pogojev. Mine so pokale, skale so se lomile, drevesa ječala, voda pa le ni hotela priteči iz tretjega vodnjaka v prvo hišo. Dobil sem medtem v jarkih »signum laudis«, prvi kmet pa ni dobil vode iz drugega vodnjaka. Sedaj sem tu. Počivam. Lep počitek, ko ne morem izpiti niti tega vrčka v miru! Kmetje me preganjajo, kakor so preganjale Erinije Oresta. Mar mi za nagrado, še sam bi rad dodal enako svoto, ko bi se le iznebil te vražje naloge! Poskusi ti svojo srečo!«

Komaj sem čakal, da se ločim od svojega prijatelja! Kakor mi je bilo prijetno, da sta se najini poti srečali po tolikem času, tako mi je bilo slovo od njega dobrodošlo. Zanimiva naloga me je bila že omrežila. Niti pravkar nastavljeno pivo me ni moglo več prikovati k mizi.

»Lotiti se hočem naloge radi zanimivosti, toda da bi jo rešil, ni niti misliti, ko je še celo tebi, izvedencu v takih nalogah, izpodletelo!« sem rekel Medenu misleč si: Kaj boš ti?! Teoretik si, in teoretiaj te samo meša! Težav iščeš, kjer jih ni! Jaz sem pa praktik, delo je treba začeti le od prave strani, pa gre! Iznenadim te že jutri s pravilno rešitvijo! Nagrade v znesku dveh stotakov se mi pa tudi ni treba sramovati, postanejo častniki vsaj opreznejši!

»Želim ti uspehov, stvar pa ni tako lahka in enostavna, kakor si morda domišljuješ!« mi je še omenil Meden, ki se je gotovo naučil v jarkih čitati misli z obličja.

Hitel sem domov. Večkrat sem se prej jezil, ko sem ostal sam v veliki hiši, sedaj me je pa to dejstvo veselilo. Nobeden me ni mogel motiti, in popoln mir je pač prvi pogoj dobrim idejam in takojšnji rešitvi še zamotane naloge.

Vlačil sem pri mizi dolge in kratke črte in loke med hišami in vodnjaki. Delo je šlo spretno izpod rok, vodovodi so bili skoro napeljani, — le zadnja hiša še ni dobivala vode iz zadnjega vodnjaka! Tu treba začeti drugače: z drugim kmetom! Vse v redu! — Samo deveti vodovod bi moral križati prejšnje!

Ura za uro je minevala. Mrak je legal na mesto, vodovodi še niso bili končani. Kmetje naj le še nekoliko počakajo vodovodov, po večerji jim že pokažem, še utope se v moji precizni napeljavi, in častnikom se tudi ne mudi zapraviti dve sto kron!

K večerji so me spremljali vsi trije kmetje. Poroglјiv nasmeh jim je igral krog usten. Isti nasmeh sem bil opazil pri okoličanski kmetici, ko sem molzel kravo nekoč na nekem izletu ter mi je sikalo mleko mimo golide na tla; z enakim smehom je odgovoril vipavski vinogradnik na moje vprašanje, se li poslužuje gostih glavnikov pri svojih trtah. Nisem se mogel odkrižati te trojice! Dobivali so v mojih mislih vedno jasnejše poteze, in med večerjo sem si že tako vtisnil v spomin njihove fizijognomije, da bi jih iztaknil tudi na narodnem slavju sredi velikanske množice.

Skrbno sem zastrl doma okna, ki sicer niso gledala na fronto, toda previdnost prav nič ne škoduje in je baje v ožjem sorodstvu z učenostjo. Kolosalni napredek vede pa ni izključeval uporabe takih daljnogledov, s kojimi se vidi tudi na drugo stran vogla. Prižgal sem luč ter vodovodil še par ur. Pa tudi po noči nisem našel miru. Zbudivši se drugo jutro sem čutil, kako so me bolele vse kosti.

Vesel sem bil, da sem moral iti v okoličansko vas k intend. po denar za zaseženo usnje. Svež zrak, peš hoja, novi vtisi: vse to mi mora pregnati slabo voljo!

Krasno jesensko jutro! Človeku, živečemu v dimu in prahu, v nevarnosti in strahu po podzemeljskih kleteh, pod temnimi vlažnimi oboki, človeku, ki smatra slučajen predmet na fronti že za velikansko srečo, izbriše tak jutranji izlet vse spomine iz duše, ves prerojen uživa naravo, ki se ji je bil skoro popolnoma odtujil med mestnimi zidovi. Drevesa, travnike, polja, potoke in holme pozdravlja kot stare znance izza srečne dobe miru. Ljudje, koje srečuješ, nimajo prestrašenih pogledov in bledih upadlih obrazov. Narava, veseleč se že po naporn em delu zimskega počitka, vplava celo na vojaški, po beli cesti na fronto korakajoči od delek. Pesmi done iz valujočih vrst, in nehote spremlja izletnik znane napeve s svojim basom. In vendar je ostala narava ista, kakršna je bila preje, le človek se je bil izpremenil, izgubivši pravi stik z njo in njeno mirno krasoto!

Vodnjak pred neko kmečko hišo je odredil mojim mislim drugo smer, in trije sosedje, znanci prejšnjega dneva, so se mi zopet približali. Moje oko je iskalo v bližini še dva vodnjaka. Pripravljen sem bil dovršiti včerajšnjo nalogo kar na licu mesta.

Na mah je bila pozabljena narava, ves njen osrečujoči čar je nenadoma izginil! Proza vodovodnega problema mi je razblinila vso poezijo. Prehitel me je sanitetni voz, nakrcan obvezanih ranjencev; žena na hišnem pragu z dojenčkom v naročju je plakala, zraven nje je počival na klopi siv starček mrko strmeč pred se. Mimo mene se je vila, po prašni cesti dolgo kača trenskih voz z omoti bodeče žice in s španskimi jezdeci.

(Konec prih.)

Pretepanje aretiranca na komisariatu v ulici A. Vespucci. V nedeljo zvečer je krožila v šentjakobskem okraju patrula kr. stražnikov po gostilnah. V neki gostilni so tudi preiskali navzoče goste po orožju. Med pivci se je nahajal tudi 49 letni Anton Pelis. Tega moža so vzeli kr. stražniki s seboj na komisariat. Med potjo so ga ves čas zmerjali in psovali; ko so pa prišli na komisariat, so ga neusmiljeno pretepli z žilavkami. Izpustili so ga šele včeraj popoldne, toda preden je šel, je moral plačati 30 lir (globe ali prispevka za vzgojo? Ur.) Pelis je šel na rešilno postajo, kjer je zdravnik ugotovil na njegovem telesu močne sledove udarce z žilavko.

Zanimivo je tudi, da so kr. stražniki aretirali moža baje radi tega, ker je govoril v gostilni hrvatski. Ako je to res, potem je bila že aretacija sama na sebi nesramnost in bi sodili dotični stražniki že zavoljo tega v preiskavo.

Pa tudi če vzrok aretacije ni bil ta, tudi če je bila aretacija po zakonu upravičena, ali celo zapovedana, ene je gotovo: dolžnost stražnikov je odpeljati aretiranca v zapor ter ga izročiti oblastvu in nič več. Pri nas kaže, da je drugače. Pretepanje aretirancev je na dnevnem redu. Še več, včasih se omejujejo organi javne varnosti na batinanje in aretiranca nato izpuste. Tako uvajajo zopet kazen palice.

Gospodje! mi ne ljubimo «vdomačenih običajev», ki po vašem mnenju lakho nadomeščajo zakonite določbe. Naše poslance pozivamo, naj nemudoma posredujejo, kajti, če bomo predolgo čakali, se utegne zgoditi tako, kakor se je zgodilo v primeru uradnega jezika in občinskih pečatov, tako namreč da se bodo gospodje ministri tudi glede pretepanja aretirancev in kaznjencev sklicevali na «vdomačene običaje»

Centralizacija poštne uprave. Ministrski svet je sklenil, da se vsa poštna in brzojavna služba v novih pokrajinah podredi neposredno ministrstvu za pošto in brzojav v Rimu. Dosedanja vmesno oblastvo se odpravi.

Prošnja! Podpisani prosim ono žensko iz Trsta, ki je o priliki romanja na Sv. goro pri Gorici v neki gostilni v Solkanu proti gostilničarjevi hčerki izjavila, da ji je znana hiša, kjer je umrl na svojem povratku iz vojske moj edini sin J. Figel, da bi mi proti nagradi poslala njen naslov. Avgust Figel oče, Solkan pri Gorici Podprevali.

Znanost in umetnost (Scienza ed Arte). V društveni dvorani društva «Scienza ed Arte» se bo vršilo danes predavanje o predmetu «Spočetje materije», v petek, 18. t. m. o predmetu «Psihologija čustev». Predavanji se bosta pričeli ob 8. uri zvečer.

Predavanje iz Italijanskega slovstva na kr. visoki šoli Revoltella. Ravnateljstvo zavoda naznanja: Prof. Ferdinand Pasini, ki je povzel zopet predavanje iz italijanskega slovstva na našem zavodu, bo posvetil letos javno predavanje ob četrtkih od 6. do 7. ure popoldne «poeziji Giosuè Carduccija.» Uvodno predavanje o carduccijanskem neoklasicizmu se bo vršilo v četrtek, 17. t. m. ob 6. uri pop. v ulici Carducci, štev. 12.

Pevsko društvo »Ilirija«. Javljamo vsem članom, da se bodo vršile pevske vaje vsak torek in petek ob 20 in sicer v prostorih otroškega vrtca. Danes, torek, je prva vaja. Člani se prosijo, da se z gotovostjo udeleže vsake vaje polnoštevilno in točno. — Odbor.

Mesečni živinski semenj v Bazovici prepovedan. Civilni komisariat za Trst in okolico objavlja: Ker se je pojavila v tržaški občini pri živini kuga na gobcu, smatra civilni komisariat za umestno prepovedati do nadaljnih ukrepov obdržanje živinskega semnja, ki se vrši vsaki mesec v Bazovici. — Trst, 9. novembra 1921.

Iz tržaškega življenja

Prihodnje obravnave pred porotnim sodiščem. Jutri se bo vršila pred porotnim sodiščem obravnava proti Francu Sainu radi sleparije; 16. t. m. obravnava proti Michaelu Sementinu radi sleparije; 17. t. m. proti Taucerju in Ghergichu radi ponarejanja denarja; 18. t. m. proti Niru, Dedeschiju in Capezziju radi sleparije; 19. t. m. proti Antoniji Gherzelievi radi umora; 21. in 22. t. m. proti Ivanu Lisiachu radi umora.

Za las bi bil našel smrt v plinu. 39 letni kapetan kraljevih stražnikov Vincencij Soldano, stanujoč pri družini Zucona v ulici del Boschetto št. 6, je prišel v nedeljo pozno v noč domov in hotel prižgati na hodniku v bližini svoje sobe plinovo luč. Toda luč se mu ni hotela užgati na noben način. In to vsled tega, ker se mu je pri prižiganju sesula mrežica. Ko se je kapetan naveličal prižigati pokvarjeno plinovo luč, se je umaknil v svojo sobo, pozabivši zapreti petelinček na luči. Kmalu je bil hodnik prenapolnjen s plinom, ki je uhajal tudi v Soldanijevo sobo, ki je bila odprta. Soldano še ni spal, ko ga je omamil plin. Stotnik je padel nezavesten na tla. Sreča je bila, da sta ga slišala gospodinja in njen mož, ki sta spala v bližnji sobi, pasti ter mu pritekla na pomoč. Na lice mesta je prihitel zdravnik in dal odpeljati kapetana v nevarnem stanju v vojaško bolnišnico.

Ena železniška nesreča v Sv. Petru in ena v Ležečah. Na železniški postaji v Ležečah, in sicer na progi sto metrov od postaje, se je zgodila v nedeljo železniška nesreča, ki bi malone stala življenje 21 letnemu železničarju Josipu Prikovetcu, uslužbenemu na isti postaji.

Bilo je okoli polnoči in železničar se je vračal ob železniški progi iz službe proti domu. Prehodil je jedva sto metrov. V tem hipu pa prisopiha vlak in podere železničarja na tla. Železničar se je pri tem nevarno ranil v glavo. Ranjenec je bil pripeljan v tukajšnjo mestno bolnišnico.

Druga železniška nesreča se je zgodila na postajališču Vodice, par kilometrov od Sv. Petra. Na postajališču v Vodicah je skočil 26 letni Josip Giurisevič z Vodic z vlaka, ki se je pomikal že dalje. Pri tem se je težko poškodoval. Kmet je bil pripeljan v tukajšnjo mestno bolnišnico, kjer so ga sprejeli v X. oddelek.

Vesti z Goriškega

Gregorčičevo slavje. Kot čujemo, se nekatera naša društva po deželi pridno pripravljajo na Gregorčičevo slavje. Iz tega je razvidno, da se naša kulturna društva zavedajo pomena, ki ga ima pesnik Simon Gregorčič za naš narod, da so se odzvala pozivu. Dokazati moramo, da znamo ceniti svoje može in da smo jih vredni. Ali se bodo naši goriški meščani kaj zganili? Vsaj kam v okolico morajo poleteti ob ti priliki in v polnem številu dokazati, da se zavedajo važnosti pomenljivega jubileja za nas.

Goriške ceste posipljejo s šodrom in teptajo z valjarnim strojem. Nekatere so bile tega že zelo potrebne, ker so imele od neprestanega dirjanja avtomobilov že cele luknje. Tudi tlakovanje tekališča in glavnih ulic z granitom je po večjem že končano, tako da bo, upamo, nehalo enkrat neprestano zapiranje nekaterih mest in oviranje prometa. Mesto bo tudi dobilo na ta način res mestno lice. Kadar nas bo vozil tramvaj iz južnega v severni konec mesta in bomo vsaj pri zaklenjenih vratih varni pred tatovi, bomo res hvaležni.

Tatvina. V noči od pondeljka na torek so ukradli neznani tatovi pri «rdeči hiši» št. 8 iz veže voziček z dvema kolesoma v vrednosti 175 lir. — Nekemu gospodu v ulici Mazzini so vdrli tatovi skozi okno v sobo in mu pokradli obleke in perila v vrednosti 1100 lir. — O tatovih seveda ni ne duha ne sluha.

Nesreča. Povozen je bil z avtomobilom neki 48 letni Peter Vaklemarin, stanujoč v Kapucinski ulici. Prenesli so ga težko poškodovanega v bolnišnico usmiljenih bratov, kjer so mu morali odrezati eno roko. Dobil je poškodbe tudi drugje po telesu. Zdravniki upajo, da ga bo mogoče ozdraviti. To ni prvič, da je povozil avtomobil ali voz človeka na goriških cestah, ker pri nas v tem oziru še danes ni reda in se nihče ne ozira na predpise. Posebno grešé v tem oziru razni avtomobili, ki dirjajo z vso silo po najbolj obljudenih ulicah mesta. Naj bi jih nesreče že enkrat poučile dovolj jasno!

Nov poštni urad v Gorici. Že smo poročali, da se odpre v Gorici z 11. t. m. popoln nov poštni urad na južnem kolodvoru, in sicer za pisma in zavoje, brzojave in telefon, ki bo gotovo dobro služil občinstvu dolenjega mesta, ki mora sicer predaleč v sredino mesta. Tem potom vprašamo tudi, kdaj se namerava odpreti tudi poštni urad za gorenji del mesta, ki je še skoraj bolj potreben radi ljudi. Svoječasno je bil v ulici Carducci, danes morajo vsi ljudje delati dolgo pot do gledališča in je vendar v gorenjem koncu večina mesta, ki jim je sedanji glavni poštni urad res preveč od rok. Ali pa vsaj cestno železnico nam dajte, da ne bomo hodili peš tako daleč.

Dutovlje. V nedeljo 6. t. m. je vprizoril naš dramatični krožek Ganglovo štiridejansko dramo «Sin». Ker ni dvorana posebno velika ter je bila popolnoma natlačena, da je moralo občinstvo radi tega izostati, se drama na splošno željo danes ob 3. uri pop. ponovi. Naj vsakdo ki se zanima za lepo slovensko dramo, obišče to prireditev, ker mu gotovo ne bo žal. Zatorej danes vsi v Dutovlje.

Iz Storij. Tukajšnje «Kmetsko izobraževalno društvo», je priredilo preteklo nedeljo zabaven večer s petjem in igrico, ki je uspel v splošnem dobro. Obisk je bil zelo dober, le občinstvo bi moralo biti malo bolj pozorno med izvajanjem. K dobremu uspehu je pripomogel tudi sežanski orkester. Pričakujemo, da nam v doglednem času še kaj sličnega napravijo. Le vztrajno naprej, vrla mladina! Pri tebi je napredek gotov!

Več obiskovalcev je preplačalo vstopnino s 34 lirami.

V gostilni pri Andrecovih se je nabralo za društvo 57 lir 70 cent. in 1 srebrna krona. Srčna hvala vsem!

Iz Kobarida. Kaj vse naredi mal pogrešek v vseh naših in ljubljanskih listih, to smo videli preteklo soboto, ko je sklical predsednik tukajšnje čitalnice vse člane na nujen pogovor, kako naj obhaja naše društvo Gregorčičevo 15letnico, katero so nastavili listi na 15. t. m. V svoji vnemi za Gregorčiča ni maral slišati o predlogu, da naj bi se ne pozabil pri nameravani prireditvi naš rojak pokojni Krilan, njegov tesni prijatelj, še manj pa se je oziral na predlog o spominski plošči v Gregorčičevi ulici in o nabiranju miloðarov za njegovo porušeno rojstno hišo, a še najmanj je mislil na dejstvo, da je ustanovil naš nekdanji kaplan ravno pred 50 leti tukajšnjo čitalnico, eno med prvimi slovenskimi, s pevskim zborom, v katerem je včasih sam nastopal s svojim zvonkim baritonom.

Po dolgi debati se je sklenil enoglasno društveni izlet 27. t. m., na 15letni dan pogreba, pop. na pesnikov grob, kjer se bodo pričakovali ob 2 pop. častilci iz vse doline — poleg rojakov — kakor: Drežničarji, Kobarijci, Starici, Krejci, Sežijci, Svinani, Iderci, Kamenci, Tominci in drugi. Zvečer pa ob 8. uri se bo priredil v Kobaridu pri Žganu Gregorčičev večer s primernim sporedom in z nabiranjem prispevkov za Gregorčičev sklad.

Če se pričakuje od drugih društev te dni toliko narodne požrtvovalnosti, da naj proslavijo, kolikor morejo, Gregorčičev spomin, pritiska na našo staro čitalnico posebna dolžnost, da počasti na izvenreden način svojega ustanovitelja in pevca — ob petdesetletnici svojega obstoja. Ni sicer veliko časa, ali tudi v danih razmerah se lahko mnogo stori. Na kak »komisarjev večer« ni niti misliti!

Slavnostna čitalnica bo zamogla storiti svojo dolžnost — v pražnji a žalni obleki brez društvene zastave, a zato ne v znaku žalosti in obupa, ampak v znamenju trdne vere in neomejenega upanja v boljše dni. Pred okrašeno Gregorčičevo podobo na odru naj se pojejo, deklamirajo in recitirajo njegove ljubke pesmi — polne ljubezni do rodne zemlje.

»Saj pač dovolj ognjena
Ljubáv do doma ni nobena,
Ki strastna ni!«

S. Gregorčič, Fr. Erjavcu v spomin.

Ob vsaki petdesetletnici se častita in vošči sreča za naprej. Kar izreče tedaj jubilant, se položi navadno na zlato vago. Naša čitalnica, zvesta svojemu očetu, hoče hoditi le po njegovih potih. Zato noče delati drugih načrtov. Pač pa si želi enakomiselcev in družic.

Ravno iz Kobarida je začel Gregorčič priobčevati pesmi — bolj otožne vsebine. Med prvimi je bila: **Naša zvezda,** ki se tako glasi:

Zvezda mila je migljala
In naš rod vodila je;
Lepše nam ta zvezda zala
Nego vse svetila je.

Toda, oh, za goro vtone,
Skrije se za temni gaj;
Svitle prašam milijone:
Vrne-li se še kedaj?

A molčé zvezdice jasne,
Odgovora ne vedó,
Dol z neba višave krasne
Némo na prašalca zró.

Pridi, zvezda naša, pridi,
Jasne v nas upri oči,
Naj moj dom te zopet vidi,
Zlata zvezda srečnih dnî!

Par starih čitalničarjev, ki je »zagledalo« to »Našo zvezdo« tu pred 50 leti, pristopi spoštljivo pred vsakega posameznega g. kateheta, g. učitelja in gčdo. učiteljico z vljudno prošnjo, da bi jo vsakdo narekoval in dal prepisati v šoli — kot kobarijsko nalogo —. To naj bi se naučila mladina na pamet za tri dni pred adventom — 24. 25. 26. t. m., ko je ležal blagopokojnik pred 15 leti na parah. To tridnevnico hočemo potem 27. t. m. (v nedeljo) skleniti na njegovem grobu pri sv. Lovrencu z molitvami, s petjem njegovih pesmi in s pokladanjem svežih cvetlic — posmrtnic. — Slava Gregorčičevemu spominu!

MLADIKAR:

F. M. Dostojevski

Ob 100 letnici njegovega rojstva.

«Častimo sloveče može...!»
Sveto pismo.

Herman Grimm je mnenja, da pripadajo svetovnemu slovstvu samo štirje geniji in sicer: Homer, Dante, Shakespeare in Goethe. Mi Slovani pa lahko z mirno vestjo dodamo še enega, to je **Dostojevskega,** velikega romanopisca, najboljšega poznavatelja človeške duše, katerega **stoletnico rojstva praznujemo** letos. Dolžnost naša je, da se ga ob tej priliki spominjamo treba je, da spoznamo, odkod je črpal svoje velike zaklade, ki nam jih je podal v svojih delih, treba je, da se seznanimo tedaj v prvi vrsti z njegovim življenjem.

* * *

Teodor Mihajlovič Dostojevski se je narodil 11. novembra leta 1821. v Moskvi. Njegov oče Mihael Andrejevič je bil obubožan plemič, vojaški zdravnik po poklicu: mati Dostojevskega Marja Tjodorovna pa je bila hči moskovskega trgovca. Imela sta sedmero otrok; stanovati so morali vsi v eni sobi. Njegova mati je bila strogo verna, vsled tega je tudi svoje otroke navajala na pobožno življenje; oče pa, ki si je zlasti prizadeval, da bi si vzgojil resne ljudi, je bil s svojimi otroci — zlasti s Teodorom — jako oster. Bili so morali zmerom doma, pomagati materi ter se učiti. Vsako leto je vodila pobožna mati svoje otroke na znamenito božjo pot v samostan «Trojicko-Sergijevsko lavro». Nekaj posebnega in redkega je bilo, da jih je oče peljal v gledališče. Zvečer, kadar je bil oče prost, se je navadno pogovarjal s sinovi o prednosti Puškina pred Žukovskim in o raznih literarnih vprašanjih. Čitali so tudi skupno Karamzinovo »Zgodovino« in se čudili njegovemu lepemu, jako plastičnemu slogu. Po teh zanimivih, ukaželjnih obrazih so begali bledi žarki slabe sveče; ustavili so se na resnem in strogem očetovskem obrazu, smehljajočem materinem in obstali na nemirnem dečku z bleščečimi očmi...

Mladi Teodor pa je tudi sam marljivo bral. Star 10 let je že čital Schillerjeve «Razbojnike» in se naslajal ob njih. Čital je: Dickensa, Walter Scotta. Georg Sand, Puškin in Gogolj — pa so bili njegovi ljubljenci. Tako se je počasi pripravljal za življenje. Toda to, kar mu je pozneje zelo škodovalo je bilo, da je živel samo v domači družini. Ni bil torej posebno pripraven za družbo in tovarišijo. Že iz detinskih let se je naučil nekega strahu, neke nezaupnosti do sebe in drugih. To je tudi krivo, da je pokvarilo njegovo mladost. Potreboval bi človeka, ki bi ž njim občeval prizanesljivo, previdno ter s tovariškim zaupanjem lahko peljal mladega človeka — v praktično življenje.

Tako je šla h koncu njegova tiha mladost, srečna v družini ob dobri materi, med ljubeznjivimi bratci in sestrami...

Leta 1834. ga je oče poslal na sloveč zasebni zavod; ž njim je šel tudi brat Mihajlo. Ostala sta tu tri leta. Kar njima umre dobra in ljubljena mati. Leta 1837. ju je peljal oče v «inženirsko učilišče» v Petrograd, ki je tedaj slovelo v Rusiji kot izborna tehnična šola. Brata Mihajla radi slabega zdravja niso sprejeli v to šolo in tako se je naš Teodor čutil popolnoma osamljenega. Svojim kolegom se ni mogel zbližati; hodil je na izprehod sam in razmišljal — to je bila njegova edina zabava. V zavodu mu ni ugajalo; tovariši so ga smatrali za idalista, ki se ne počuti srečnega med njimi. V učenju je bil marljiv, toda učil se ni s srcem. Tovariši se niso posebno zanimali zanj.

Leta 1839. je izgubil očeta. Za varuha mu je postal mož njegove sestre. Leta 1843. je mladi Teodor nastopil službo poročnika v Petrogradu. V tem poklicu pa je ostal samo eno leto. Ni se mogel navaditi na realno življenje. Dasiravno je bila njegova plača velika, denar ni imel pri njem nobenega obstanka. Poleg tega pa je bil že od rane mladosti strasten igralec. Ta njegova strast je posebno rastla dan za dnem. Zlasti je rad igral biljard. Tako se je vedno bolj in bolj pogrezal v dolgove.

Odložil je svojo službo ter se posvetil za vse svoje življenje — slovstvu. V tem novem stanu se je v začetku prav izrazito pokazala njegova neodločna narava. Po glavi so mu rojili razni visokoleteči načrti, razmišljal je z največjo eneržijo, konečno pa ni napravil — nič. Hotel je začeti z prevodi. Toda do tega ni prišel. Pač pa je spisal **«Bedne ljudi»** (l. 1845.) prvo originalno delo, delo, ki ga je pisal s vso svojo dušo. S solzami v očeh in s strastjo je pisal, vanj je položil vse svoje življenje.

Po svojih «Bednih ljudeh» je postal Dostojevski naenkrat slaven po vsej Rusiji in se je tudi sam zelo cenil. Začel je najobširnejše literarno delovanje. Noč in dan je pisal, tako, da ga je kmalu začela nadlegovati bolezen. Poleg tega je zabredel v vedno večje dolgove. Pisal ni več radi umetnosti, temveč pisal je kakor dninar za dnevno plačo. Tedaj se je zbal za svoj talent, zbal se je, da postane pisač, ne pasatelj. Takrat so o njem začeli pisati, da se je izpisal, da so njegovi spisi dolgočasni, spisi abnormalnega človeka... Dostojevski pa je napenjal vse moči da bi ustvaril kaj izrednega, kar bi ga spravilo v prejšnjo veljavo. Toda upiralo se mu je vse: bolezen pa je medtem bolj in bolj rastla, polaščal se ga je obup in gledal je smrt pred očmi...

Okrog leta 1840. je zašel med socialiste, ki so nastopili takrat na Ruskem. Dolgo časa so se shajali ti mladi ljudje ne da bi ruska policija kaj zanje zvedela. Toda našel se je Juda Iškarjot in dne 23 aprila leta 1849. je bilo 33 članov te družbe — med njimi Dostojevski — vtaknjenih v ječo.

Nesrečno mlado družbo so imeli zaprto v strašni ječi trdnjave Petropavlovske, kjer je zdihovala v samoti in slabem zraku, brez zabave in dela, brez knjig in perila.

Vendar so Dostojevskemu dali majhno ugodnost: dobil je namreč dovoljenje, da se sme podnevi izprehajati po vrtu in da je imel ponoči svečo v ječi in se je lahko pečal s slovstvom. (V ječi je zasnoval tri povesti in dva romana.) Dne 22. decembra, torej par dni pred božičem, so jih peljali iz ječe na Semenov trg na morišče. Pol ure so morali v tem mrazu (toplomer je kazal 22° R pod 0!) poslušati čitanje smrtne obsodbe. Oblekli so jih v bele mrtvaške halje in že je pop stopil na oder, da bi jih izpovedal. Puške so bile nabite, prvo povelje je bilo že dano. Naenkrat se pojavi bela zastavica, vest, da je car izpremenil smrtno obsodbo na izgon v Sibirijo. Te trenutke pred smrtjo nam je veliki Dostojevski klasično podal v I. delu svojega romana «Idijot», kjer razpravlja o smrtni kazni.

Smrtna kazen je bila izpremenjena Dostojevskemu **na štiri leta kaznilnice v Sibiriji** in nato po prestani ječi v uvrstitev k vojakom. Postal je prostak.

Poslali so ga ob Irtišu proti jugu v mesto **Omsk,** med najhujše razbojnike. Njegovi tovariši so bili ponarejevalci denarja in morilci. Najrazličnejši ljudje so prihajali v ječo, ki so zagrešili strašne zločine. Dostojevski se ni mogel privaditi tem ljudem. Njegove bele, nežne roke so vzbujale pri tovariših največ nezaupanja. Na delo so hodili skupno in Dostojevski je rad delal, toda odrivali so ga vselej, ker jim je bil vedno v napotje. Tako so živeli dan na dan, mesec za mesecem, preteklo je leto, začelo je novo... Večkrat je čital **sv. pismo,** se zatopil v branje in spoznal, da ni sam na svetu, da ne sme služiti samo sebi...

Med temi strašnimi, čudnimi ljudmi je živel **štiri leta.** Dne 22. marca je bil uvrščen v sibirski pešpolk št. 7. Dne 1. oktobra je že postal **praporščak.** Takrat je prijel zopet za pero. Leta 1856. je postal častnik z vsemi državljanskimi pravicami ter dobil dovoljenje stopiti v pokoj. Tedaj je prosil naj ga puste v Evropo, da bi deloval kot pisatelj. Čakal je tri dolga leta. Takrat se je strastno zaljubil v mlada vdovo, s katero se je tudi leta 1859. poročil v Petrogradu.

Takoj po vrnitvi se je razvilo njegovo literarno delovanje: publicistično in leposlovno. Najprej je ustanovil vzajemno z bratom Mihajlom list «Vremnja» (= Čas».)

«Vremnja» je jako uspevala. V nji so izšli **«Zapiski iz mrtvašnice».** S tem delom si je pridobil naenkrat staro slavo. Takrat je veliko delal, začela ga je zopet nadlegovati bolezen. Leta 1862. je ruska cenzura prepovedala «Vremnjo» radi članka o poljskih razmerah. Nato je Dostojevski vložil prošnjo, da bi smel izdajati nov list »Epoho«. Med tem časom mu je žena umrla za jetiko v Moskvi, tri mesece za njo pa njegov ljubljeni brat Mihajlov, ki je zapustil družino brez sredstev. Dostojevski ni vedel, kaj bi počel, bil je ves zmešan. Z «Epoho» ni imel sreče. Končala je z velikim neuspehom in s strašnimi dolgovi. To je bilo vzrok, da je opustil časnikarstvo in začel pisati dolge romane. Leta 1861. je izdal roman «Unižení e i oskorbljónije» (= Ponižani in razžaljeni».) To je prvo večje delo po vrnitvi iz Sibirje. V začetku leta 1866. je objavil **«Zločin in kazen»,** svoje najboljše delo; s tem delom si je opomogel iz denarnih zadreg, toda ne za dolgo! Kmalu nato je prodal nekemu Stelovskemu pravico za celotno izdajo svojih spisov ter mu poleg tega obljubil še en popolnoma nov roman.

Dobil je zato **3.000 rubljev.** Toda pisati roman lastnoročno se mu je zdelo prepočasno, vsled tega je narekoval stenografki **Ani Grigorjevni Snitkini,** v katero se je v kratkem času zaljubil. Dne 15. februarja se je v drugič poročil. Imela sta štiri otroke. Kmalu po poroki se je napotil z ženo v tujino (Draždane, Genovo i. dr.) V tujini se mu je godilo jako slabo. Večkrat je moral z ženo zastaviti obleko, živel je iz rok v usta in **pisal za vsakdanji kruh.** Ta boj za obstanek, to žalostno prodajanje umetnosti za vsakdanji kruh, je ostavilo neizbrisne sledove v njegovih delih.

Leta 1871. se je vrnil v Rusijo, v Petrograd, kjer mu je knez Meščerski ponudil uredniško mesto pri «Graždaninu». Plača je znašala 200 rubljev; za različne članke pa je dobival posebej honorarje. Poleg tega so mu prinašala najnovejša dela, t. j. **«Dnevnik pisatelja»** in **«Bratje Karamazovi«** precejšnje dohodke, tako, da se je naposled lahko iznebil nadležnih dolgov in revščine. «Bratje Karamazovi» so nekaka vesoljna izpoved Dostojevskijevega življenja. Pisatelj je nosil ta roman, predno ga je dovršil, celih deset let v prsih. V njem obravnava tisto vprašanje, ki ga je vznemirjalo vse življenje — **vprašanje o Bogu.** Dostojevski je sam izmed vseh svojih del cenil najbolj ta roman. — «Dnevnik pisatelja» pa je prinašal politične članke, v katerih je obravnaval večkrat sodnijske razmere, socialno politiko in žensko vprašanje.

Tako se je položaj Dostojevskega dan za dnevom boljšal. Po vrnitvi v Rusijo je začelo zanj naposled mirno življenje. Edino napadi božjasti so mu grenili ta mir in pokoj. Te napade nam je z mojstrsko roko opisal v «Idijotu», razvoj te bolezni pa v »Besih«.

Za najlepši trenotek Dostojevskijevega življenja se brezdvomno smatrajo dnevi odkritja spomenika Puškinu v Moskvi leta 1880. Pri tej slavnosti je imel Dostojevski slavnostni govor o Puškinu. Za tega pesnika-velikana, ki mu je bil uteha v njegovih težkih trenutkih, je izlil vse svoje navdušenje, ki je bilo tako silno, da ga ni mogoče popisati. Učinek tega govora je bil na poslušalce velikanski...

Po tem govoru je živel Dostojevski še par mesecev. Smrt ga je zalotil sredi največje slave. Nekaj dni pred smrtjo se mu je vlila kri iz nosa, kmalu nato skozi grlo, utrgala se mu je pljučna žila dovodnica. Dne 28. januarja leta 1881. ob 8. uri 38 minut zvečer je zatisnil na veke svoje oči.

Na veke pa bo trajal njegov spomin!

Književnost in umetnost

Vokalno-instrumentalni in recitacijski večer v Škednju. Ta večer je priredil pripravljalni odbor društva kulturnih delavcev. Kulturno društvo se poraja v času, ko nam naši novi gospodarji odrekajo vsako kulturnost. Kakor da bi bilo treba odvrniti to sodbo, je bil sestavljen spored tega večera iz umotvorov le slovenskih novejših umetnikov.

Na programu so bile tri Škerjančeve pesmi, dve Mirkovi rapsodiji za klavir, tri Kogojeve pesmi, po en Grbčev in Lajovičev solospev ter tri Lajovičevi zbori. Vse je torej vzeto iz bogastva, od katerega se dosedaj ni trosilo javno v Trstu. Recitirale so se Župančičeve in Aškerčeve pesmi.

Lucijan Marija Škerjanc je dal natisniti pesmi iz svoje mladeniške dobe. Njegova invencija vsebuje v teh pesmih mnogo reminiscenčnega in ne kaže še čuta do oblikovnih lepot. Domisleki so kar križem natrošeni.

Nasprotno njemu je Marij Kogoj že s svojo prvo zbirko treh pesmi dokazal, da zajema njegova umetnost iz bogatejšega, čisto samosvojega studenca, ki se vije po jasno začrtani strugi. In kako globoka in polna zakladov je ta struga je zvenelo iz izraza v besedah: ...kamen se razsul je — solze so ostale... Kogoj je edini izmed naših znanih skladateljev, ki gre z današnjim razvojem glasbene umetnosti.

Grbčev solospev je izpadel in ga je nadomestil Lajovičev »Mesec v izbi«. Pel se je še drugi izmed najboljših Lajovičevih solospevov »Norčeva jesenska pesem« in tri mešani zbori na besedilo Župančičevega Cicibana. O Lajovicu je izrekel sodbo že čas in vendar smo v Trstu prav malo njegovega slišali.

Igrala se je le ena Mirkovih rapsodij, katero je treba hvaliti, ker je v povoljni meri dosegla svoj namen: idealizirati narodno blago. Polna je barvnih odtenkov, ki nam slikajo n. pr. godce z dudlo ali pa oponašajo ciganski cimbal. Odpustiti pa mu ne moremo dolgoveznega uvoda, ki napravi ta vtis vsled šibke vsebine, kakor tudi par virtuoznih kadenc po prastarih vzorih.

Gdč. Sancin nam z vsakim novim nastopom utrjuje mnenje, da bo s tako hitrim napredovanjem kmalu prispela k mejam popolnosti. S svojim glasom pogodi najbolje dramatična mesta. Kako da dosedaj ni nihče zadostno spoznal tolikih zmožnosti in jih usmeril?

G. Kumar oživi vsako umetnino do potanjosti in z veliko objektivnostjo napram posameznim skladateljem. Prvič je med nami javno nastopil kot pevovodja. Zadostovali so trije zbori, da smo spoznali v njem pevovodjo, docela enakovrednega vsemu temu, kar nam je dosedaj ustvarjal na klavirju.

Svojo zaokroženo pestrost je dosegel ta večer z recitacijami g. Široka, ki mu ostanemo še dolgo hvaležni, da nas je par trenutkov prepeljeval po obljudenih potih Župančičeve poezije z recitacijami »Kvartopircev«, »Svetih treh kraljev« in »Kovaške.«

G. Sila, ki je z Aškercem nadomestil drugo Mirkovo rapsodijo, nas, zatem ko smo slišali Široka, ni mogel pridobiti s svojo recitacijo v stilu oderske govorne tehnike.

Že pripravljalnemu odboru društva kulturnih delavcev smo se zadolžili za ves našteti užitek; kar mu štejemo posebno v dobro je pa, da nas je seznanil z novim...

Dva misijonska koledarja. Vsem prijateljem misijonov, krščanskim družinam, Marijinim družbam in zavodom toplo priporočamo **Klaverjev koledar 1922.!** Ima poučno in zabavno vsebino, lepe afrikanske povestice in slike. — Koledar stane 1.50 L, pri naročbi 12 izv. damo enega po vrhu.

Koledarček za mladino 1922., letos prvič izšel. Naša mladina zelo potrebuje dobrega čtiva. Lepe, poučne povestice in slike, katere prinaša novi koledarček, bodo vzbudile v mladih srcih požrtvovalnost, ljubezen do sv. vere in gorečnost za rešitev duš ubogih zamorčkov. Pa tudi vesele in kratkočasne reči se najdejo v njem. Stariši, učitelji in vzgojitelji otrokom ne morejo napraviti večjega veselja, kot če jim naročijo ta lepi novi koledarček. En izv. stane samo 1 liro, pri naročbi 6 koledarčkov se dobi eden povrhu. — Oba koledarja sta zelo primerna kot Miklavževo ali božično darilo. Naročata se pri Družbi sv. Petra Klaverja, Ljubljana, Miklošičeva c. 3.

Dostojevskega knjige — v slovenščini. Slovenci smo pred kratkim jako slabo poznali velikega psihološkega pisatelja Rusa Dostojevskega. Doslej so izšle v slovenski prevodni književnosti tele njegove knjige: 1. Leta 1907: **»Ponižani in razžaljeni«.** Poslovenil Vladimir Levstik. (»Katoliška bukvarna«.) — 2. Leta 1908: **»Zločin in kazen«.** Preložil Vladimir Levstik (»Ig. pl. Kleinmayr & Bamberg«.) — 3. Leta 1909: »Igralec«. Poslovenil R. K. (»Edinost«.) — 4. Leta 1912.: »Zapiski iz mrtvega doma«. Prevel Vladimir Levstik. (»Slovenska matica«.) — 5. Leta 1919.: »Besi«. Poslovenil Vladimir Levstik. (»Tiskovna zadruga«.) — Leta 1919.: »Bele noči. Mali junak«. Preložil dr. Vlado Borštnik (»Zvezna tiskarna«.) — 7. Leta 1921.: **»Bratje Karamazov«(?)** — V najkrajšem času izda »Slovenska matica« v Ljubljani roman **»Idijot«,** ono delo, ki je bilo Dostojevskemu najljubše. — »Mladikar«.

Inserirajte v „Edinosti“

Jugoslovenska valuta

(Poroča Z. K.)

Večina naših čitateljev je imela priliko čitati po raznih listh o valovanju valut. Posebno v zadnjem času se mnogo razpravlja o groznem padcu jugoslovenske valute in to tem več, ker od dne do dne vedno močneje pada nje vrednost na svetovnih trgih.

Z ozirom na aktuelnost in občo važnost predmeta — hočemo tudi mi izpregovoriti nekaj odkritih besed na račun tistih, ki v resnici nosijo odgovornost za padanje dinarja. Ti ljudje delajo s tem predvsem občutno draginjo v Jugoslaviji sami, ker nizka vrednost dinarja omogoča, da se blago, ki pride za izvoz v poštev, v pretežni večini izvaža.

Poglejmo si le nekoliko sejme po jugoslovenskih trgih in videli bodemo, koliko tujcev, prekupčevalcev — eksporterjev — se nahaja tam in kako plačujejo živino 4 do 5 kron za kg dražje, nego je tržna cena, tako, da skoraj onemogočijo domačim mesarjem nakup živine za dnevni konsum.

Izvozniki profitirajo na diferencah valut toliko, da lahko plačujejo pretirane cene ter lahko tudi mastno mažejo, da dobe potrebne vagone za izvoz.

Izvoz je sploh slabo organiziran in to pritiska enkrat prodajalca, drugič domačega konsumenta. Posebno občutno se to opaža, ako primerjamo cene blagu, čigar izvoz je dovoljen in vsled nove izvozne odredbe nenadoma prepovedan; tako n. pr. ni bilo mogoče dobiti za časa izvoza (meseca aprila in maja) teletine v nobeni mesnici in to kljub visoki ceni 32 do 36 K za kg. Kakor hitro pa je prišla prepoved izvoza telet, oziroma kadar ta izvoz vsled previsoke izvozne carine ni prišel več v poštev, so cene takoj padle na polovico in sedaj je dobiti teletine na izbero.

Ravno iste diference opažamo, ako primerjamo cene drvom za kurivo. Ob času prepovedi izvoza so se gibale cene med 36 do 40 za 100 kg franko vagon nakladalna postaja. Danes, ko je dovoljen izvoz, stanejo ista drva, pod istimi pogoji 96 do 110 K za 100 kg, oziroma so se drva podražila za 6000 oziroma 7000 K pri vagonu.

Opazili smo tudi zadnje čase, kako cene živini občutno padajo in to samo vsled prepovedi uvoza v Italijo, ki je to prepoved odredila, češ da se po večini izvaža bolna živina. To bi bilo že mogoče, vendar si ne moremo pojasniti, zakaj je Italija prepovedala uvoz krompirja in sadja, ko vendar ti predmeti niso podvrženi nobeni bolezni razen bojkota.

Tudi Avstrija je svojedobno napram Srbiji uporabljala take sisteme, ki pa ji niso nikdar nudili zaželjenih sadov. Pač pa se je kljub temu izvažala živina iz Srbije na Ogrsko, tam se je nacionalizirala ter potem prodajala lačnim in bahatim Dunajčanom za drag denar.

Če so nam ti načini pospeševanja trgovskih zvez med dvema državama koristni ali ne, to nam bo pokazala bodočnost.

Sedaj se je začelo izvažati mesto živine iz Jugoslavije v velikih množinah meso in zaklani prašiči, s katerim se danes preskrblja Trst, Gorica, Milan in druga večja mesta. Pri tej priliki moramo tudi omeniti, da na naše čudo prepoved uvoza živine iz Jugoslavije ni raztegnjena na vse trgovce ter da se delajo pri tem častne izjeme. Prizadeti so po večini italijanski trgovci iz kraljestva, ki so imeli vse polno živine na potovanju in so vsled te prepovedi izgubili ogromnega denarja. Trije so celo svoje imetje izgubili.

V pretežni večini je vzrok spreminjanju cen izključno le slabo urejeni izvoz. Jasno je, da tako urejeni izvoz mnogo več škoduje državi in konsumentom, nego preobčuten in preobtežilen uvoz. To izvajanje bi se dalo na lep način predočiti s statističnimi podatki, katerih pa žalibog nismo mogli dobiti nikjer. Posebno bi nas zanimal izvoz in uvoz iz Jugoslavije v prvi polovici tekočega leta. Res je, da smo lahko neuradno posneli po raznih listih nekaj številk o izvozu in uvozu iz Jugoslavije, toda ti podatki so nam ravno tako dobro došli kakor naslednji:

V Parizu izhaja knjiga naslovov celega sveta pod imenom: »Annuaire du commerce Didot-Bottin». To delo sestoji iz petih debelih knjig leksikalne oblike in ena teh knjig nosi naslov »Etrangers«, leto 1921. V njej čitamo od strani 1883 dalje vse potrebne gospodarske in socialne podatke o mestih in večjih trgih v Jugoslaviji.

Tako n. pr. čitamo na strani 1893 o Ljubljani med drugimi neslanostmi vest, da obstajajo še v Ljubljani odvetniki Sustersich, Ambrosich, Wurzbach in drugi; med industrijska podjetja šteje knjiga: «Krainische Industriegesellschaft» itd., v navedbi hotelov opazimo «Baierischer Hof» — «Stadt Wien» — «Südbahnhof» itd. Pod rubriko časopisi čitamo, da izhajajo tam sledeči časopisi: Dan, Laibacher Zeitung, Zarja itd. Z drugimi besedami ti gospodje še vedno misljo na «Laibach, Hauptstadt von Krain».

V Londonu se nahaja veliko podjetje, ki izdaja ravno tako knjigo v dveh delih. To podjetje ima svoje podružnice po vseh svetovnih mestih.

Naslov knjigam je: «Kelly's Directory of Merchants, Manufacturers & Shippers of the World». V tej knjigi, (II. del) najdemo poglavje o Jugoslaviji, in sicer na strani 1161. Od te strani dalje slede v abecednem redu vsa mesta in večji trgi s svojimi važnejšimi naslovi in podatki.

Tudi v tej knjigi opazimo po večini nemška podjetja. Med drugim čitamo tudi, da se nahaja v Ljubljani: K. k. Priv. Kreditanstalt für Handel u. Gewerbe, Filiale der K. k. Oesterreichisch-ungarischen Bank, Filiale der allg. Verkehrsbank Wien, itd.

Če kaka inozemska tvrdka piše na podlagi teh naslovov v Jugoslavijo, gredo vsa ta pisma v koš. Odgovora ne dobi od nikogar. Zato opustijo inozemske tvrdke prav kmalu misel, naročevati blago v Jugoslaviji. Jugoslavija pride vsled teh razmer v tujini ob svoje ime, jugoslovenska trgovina mora zgubiti vsak ugled v mednarodnem trgovskem svetu. To je eden izmed važnih vzrokov za slabo stanje jugoslovenske valute.

(Nadaljevanje sledi.)

Borzna poročila.

V Trstu, dne 15. novembra 1921.

Tečaji:

Jadranska banka	130
Cosulich	332
Dalmatia	205
Gerolimich	1500
Libera Triestina	552
Lloyd	1375
Lussino	700
Martinolich	140
Oceania	250
Premuda	345
Tripcovich	275
Ampelea	595
Cement Dalmatia	328
Cement Spalato	272

Tuja valuta na tržaškem trgu:

V Trstu, dne 15. novembra 1921.

ogrske krone	2.30 — 2.50
avstrijsko-nemške krone	—.45 — —.55
češkoslovaške krone	26.50 — 27.—
dinarji	38.— — 40.—
leji	15.75 — 16.75
marke	9.25 — 10.25
dolarji	24. — 24.20
francoski franki	176.25 — 176.75
švicarski franki	457.— — 462.—
angleški funti papirnati	95.25 — 96.—
angleški funti, zlati	110.— — 10.—
napoleond	96.50 — 97.25

MALI OGLASI

se računajo po 20 stotink beseda. — Najmanjša pristojbina L 2'—. Debele črke 40 stotink beseda. — Najmanjša pristojbina L 4'—. Kdor išče službo, plača polovično ceno.

PRODA SE: Velika prostorna, enonadstropna hiša v sredini Maribora s tremi trgovskimi prostori, dvoriščno stavbo, lepim konjskim hlevom, veliko kletjo, lepim vrtom za zelenjavo, ter pritlično hišico, z velikim gospodarskim poslopjem, 10 minut od glavnega trga z 2 zelenjadnima vrtoma sadonosnikom. K temu spadata dva mlada konja skupno z opremo in vozmi in dve molzni kravi. Pojasnila daje, trgovina na glavnem trgu 4. Maribor. 56

VINO belo, črno, 10—11 stopinj ponuja Martin Krajcar, Fontana pri Vršaru, Istra. 2126

ROČEN MLIN za koruzo in ječmen se proda. Naslov pri upravništvu. 2127

ŠPANSKO francosko, italijansko, matematika. L 20 mesečno. «Scientia» Foscolo 2. 2132

NOVE POSTELJE za L 95.—, vzmeti L 55.— zimnice iz rastlinske žime L 40.— iz volne L 130.—, ponočne omarice, umivalniki, chiffonier, omare, pohištvo za sobo po izredno nizkih cenah. Fonderia 3. 2128

AMERIKANSKO pohištvo za pisarne po nizkih cenah. ViaUdine 25, skladišče. 2129

SPALNE sobe od L 1600.— naprej. Via Udine štev. 25, skladišče. 2130

SPALNA SOBA iz jesenovega lesa za L 1600. Izredna prilika. Via Udine 25, skladišče. 2131

PRIDEN čevljarski pomočnik se sprejme takoj. Rihemberk 174, Bavčer. 2120

PRODAJALNE klobukov, modistke, čevljarnice! Oglejte si uzorce klobukov (stružek, tagal, različne vrste slame) in čevljev vsake vrste. Avenia, Trst, Acquedotto 87. Telefon Acquedotto 87, Telefon 37-08. Prosi se, da se javi obisk. 2121

MLADENIČ star 31 let, obrtnik, samostojen, zdrav, želi znanja v svrho ženitve z gospodično primerne starosti, pošteno in pridno gospodinjo. Ponudbe s sliko pod «Srečno življenje» na upravništvo. Anonimna pisma se ne sprejemajo. 2119

HIŠA z velikim vrtom in vodnjakom se proda. Josipa Ujčič, Mačiči — Pazin. 2125

NOVO STISKALNICO za žganje in štedilnik prodam. Josipa Ujčič, Mačiči — Pazin. 2124

ŽUPANSTVO v Šturijah pri Ajdovščini bo prodalo dne 26. novembra t. l. na javni dražbi 300 kubičnih metrov jelovih čokov. Dražba se bo vršila na parni žagi Repič in drug v Šturijah. Interesenti si lahko ogledajo do istega časa les, ter vprašajo za pogoje pri županstvu. 2123

POZOR! Srebrne krone in zlato po najvišjih cenah plačuje edini grosist Belleli Vita, Via Madonnina 10, I. 38

KRONE srebrne in zlate, plačuje po najvišjih cenah Pertot, Via S. Francesco 15, II. 50

STEKLENE ŠIPE vsake vrste in mere. Prodaja na debelo in drobno. Postrežba na dom. Cene zmerne. Piazza Oberdan št. 3 (Hotel Europa) telefon 44-23. 55

CEPLJENE TRTE, refošk, prodaja Fran Tavčar, Kreplje p. Dutovlje. 2073

«EDINOST» od maja 1915 do julija 1921 in 100 izvodov «Tedenskih slik» prodam po ugodni ceni. Štefan Blažič, Via delle Scuole nuove 22, I. 2076

KRONE, goldinarje in srebro plačujem več kot drugi. Via Valdirivo št. 36, II. nadstr. 2087

TRGOVSKEGA VAJENCA, 14—15 let starega, išče Žnideršič, Via Romagna 18. 2593

KOVAČNICA in ključarska delavnica v Podgradu št. 90 (Istra) se proda. 2099

MEBLIRANA soba, z dvema posteljema, se odda v najem pod ugodnimi pogoji v ulici Antonio Stoppani št. 5, II. nadstr., desno. 2103

HIŠA na prodaj nad Rojanom, Kolonja, Verniellis št. 196. Pred hišo 170 klaftrov zemljišča, vrt, voda in v hiši napeljan plin. Naslov pri upravništvu. 2104

VEČJO množino praznih, dobro ohranjenih zabojev in praznih vreč, različne velikosti ter veliko partijo šmirkovega papirja, prav po ceni, ima na prodaj Franc Dekleva, Slavina p. Prestranek. 2107

MLADENIČ 28 let star, želi znanja v svrho ženitve z dekletom ali vdovo tudi z otrokom od 23 do 35 let. Resne ponudbe pod «Jesen» na upravništvo. 2109

MLIN in stope za čreslo da v najem oziroma sprejme v službo dobrega mlinarja. Anton Uršič, Št. Vid pri Vipavi. 2110

POSTELJE iz trdega lesa L 100.—, žimnice 40.—, vzmeti 55.—, ponočne omarice, chiffonier, vse novo, prodam zelo ugodno. Fonderia 12, desno. 59

TVORNICA sodov in pokalic s koncesijo, 2 meblirani sobi, kuhinjsko posodo in drugo, se radi preselitve prodajo za L 22.500. Nadaljna pojasnila daje posredovalev A. Pegan, Matulje, Istra. 2118

INTELIGENTEN in energičen mladenič z odlično predizobrazbo išče primernega mesta pri kakem slovenskem denarnem zavodu, najraje v Gorici, z nastopom po 31. decembru. Cenjene ponudbe pod «21» na upravništvu «Edinostii». 2122

EGIPTOVSKI ROKOVEDEŽ, pove vsakemu prihodnjost in preteklost (od 1—7. popol.) Ulica Valdirivo 23, III. nadstr. 2096

PRODAM zelo ceno 380 hl sodov, cele vagone bukovega oglja, železen mlin za žito, kotel za žganje in bika plemenjaka. Ponudbe pod «Trgovina Notranjsko» na upravništvo. 2113

RIBJE OLJE prve vrste, kemično preiskušeno, v lekarni v Sežani. 53

ZA ŽIVINO: krepilni fluid za člene, redilni prašek, čistilni prašek, prah proti kašlju za konje, prah za krave (poboljšanje mleka). 53

KROJAČNICA Avgust Štular, ul. S. Francesco D'Assisi št. 34, III. nad. je edina dobroznana krojačnica v Trstu. 23

ZLATO in srebrne krone plačam več kot drugi kupci. Albert Povh, oref, Mazzini 46 (v bližini drvenega trga). 44

PRIPOROČA se dobroznana brivnica Josip Jerman, Trst, ul. XXX. Ottobre 14. (37

UBIRALEC in popravljalec glasovirjev in harmonijev. Pečar Andrej. Trst, via Coroneo 1, V. nad.

! KDOR HOČE KAJ KUPITI KDOR HOČE KAJ PRODATI KDOR IŠČE SLUŽBE, ITD. INSERIRAJ V »EDINOSTI« !

Naročajte in širite „EDINOST“

Kmetijske zadruge! Kmetovalci, preprodajalci!

NAROČITE TAKOJ

slamoreznice, pluge; brane, sekire, capine, kakor tudi najboljše, najceneje, po volji izkušenih kmetovalcev izdelune **kose** in **srpe** iz predvojnih **švedskih** jekel, katere se vsled sedanjega stanja inozemskih valut posebno priporočajo trgovcem in kmetijskim zadrugam.

Za popravo pri meni kupljene a blaga nudim lastno delavnico z 10% popustom uzorci KOS in SRPOV takoj na vpogled. (920

VEKOSLAV VILHAR — POSTOJNA.

Cenjenim gospodom trgovcem na deželi!

Podpisani naznanjam uljudno, da je izšel

„Vedež“ za l. 1922.

splošni žepni koledar za vse stanove ter njegov spremljevalec

„Hišni prijatelj“.

„VEDEŽ“, lično vezan, se prodaja po 3 lire, elegantno v platno vezan po 4 lire. „HIŠNI PRIJATELI“ pa po 2 liri.

Preprodajalci dobijo popust. Sprejemajo se tudi pismena naročila ter se pošilja po pošti.

J. ŠTOKA

(919) Trst, ViaMilano 37.

KUNINE

zlatičine, lisičje, dihurjeve, vidrine, jazbečeve ter zajčeve

KOŽE

plačuje po najvišjih cenah. 61

D. WINDSPACH, Trst, Via Cesare Battisti (Stadion) št. 10, II. nadstr.

KRONE, srebro in zlato 898

kupujem po zvišanih cenah

ter plačujem 5 st. več kot drugi

Via Pondares 6, I. desno.

Uvozna in izvozna tvrdka

Debiasio & Domenis

Trst, via Coroneo 13, telef. 12-34

opozarja na novodošle velike partije stekleninе, porcelane, emaillrane kuhinjske posode in najrazličnejših šip v originalnih zabojih po najnižjih konkurenčnih cenah.

Vse blago je češkega izvora. 33

Srebrne krone in zlato plačujem po najvišjih cenah

ALOJZIJ POVH

Trst, Piazza Garibaldi št. 2

(prej Barriera)

Trgovsko-obrtna zadruga v Trstu

registrovana zadr. z neomejenim jamstvom

Ulica Pier Luigi da Palestrina št. 4, I.

Obrestuje navadne hranilne vloge po

5%

vloge, vezane na trimesečno odpoved. po 5½% ako znašajo 20-30.000 Lit. po 6% ako znašajo 30-40.000 „ po 6½% ako presegajo 40.000 „

Trgovcem otvarja tekoče čekovne račune

Posoja hranilne pušice na dom.

Za varnost vlog jamči poleg lastnega premoženja nad 2300 zadružnikov, vredno nad 50 milijonov lir.

Daje posojila na poroštvo, zastavo vrednostnih papirjev ali dragocenosti.

Uradne ure od 8—13.

Tel. št. 16-04. Tel. št. 16-04.

Purič Andrej 54

Trst — Via Media št. 6 — Trst

ima na prodaj večjo množino izgotovljenih šted lnikov ter prevzema in izvršuje točno vsakovrstna nova naročila

Pozor na domačo tvrdko!

FRANC SAUNIG, Gorica, Gosposka ulica sedaj Via Carducci št. 25,

naznanja slavnemu občintvu, da ima veliko izbero **živalnih strojev** več vrst za krojače, šivilje in čevljarje

iz najboljših nemških tovaren, katere jamči 10 let.

Dalje velika izbera dvokoles. Izjemno prodaja tudi na obroke. — Ceniki na zahtevo poštnine prosti. Lastna mehanična delavnica. 45

Podružnica v Kobaridu št. 21. **Podružnica v Kobaridu št. 21.**

Tiskarna „Edinost“ v Trstu

izvršuje vsa tiskarska dela točno in solidno

Prostori tiskarne se nahajajo v ulici Sv. Frančiška Asiškega št. 20

†

S potrtim srcem naznanjamo vsem sorodnikom, prijateljem in znancem tužno vest, da je v nedeljo, 13. t. m., previden s svetotajstvi za umirajoče mirno v Gospodu zaspal naš sin, brat, svak itd.

JOSIP SANCIN

(ČEMOT)

Pogreb dragega pokojnika se bo vršil jutri, v torek, 15. t. m., ob 15.30, iz hiše žalosti v Škednju št. 281 na domače pokopališče.

Žalujoča mati MARIJA vd. SANCIN, bratje, RUDOLF, ALOJZIJ, KAROL, FRANC, MARIJ, sestra ELIZABETA por. FURLAN, tete, svak, svakinje in vnuki.

ŠKEDENJ, dne 14. novembra 1921. 922 Novo pogrebno podjetje, Trst.

: JADRANSKA BANKA :

sprejema vloge na hranilne knjižice, žiro in druge vloge pod najugodnejšimi pogoji.

Prevzema vse bančne posle pod najugodnejšimi pogoji

Beograd, Celje, Dubrovnik, Kotor, Kranj, Ljubljana, Maribor, Metković, Opatija, Sarajevo, Split, Šibenik, Zadar, Zagreb, Trst, Wien.

Poslovne zveze z vsemi večjimi krajl v tu- in inozemstvu